

บทที่ 5

หลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ และปัญหาที่อาจเกิดจากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

5.1 หลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ ดังนั้นหลักเกณฑ์ที่จะใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยจึงเป็นบทบัญญัติทั่วไปที่เกี่ยวกับเรื่องของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับสัญญา ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

5.1.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

(1) ลักษณะทั่วไป

ขอบเขตการใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ โดยหลักใช้กับธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็ยังเปิดโอกาสให้นำกฎหมายมาใช้บังคับแก่ธุรกรรมในการดำเนินงานของรัฐบางเรื่อง ดังที่กำหนดไว้ในหมวด 4 ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ ซึ่งคำว่า “ธุรกรรม” นั้น หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ หรือในการดำเนินงานภาครัฐตามที่กำหนดไว้ในหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้น จะเห็นว่า กฎหมายฉบับนี้มีขอบเขตครอบคลุมถึงคดีแพ่งและพาณิชย์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นคดีละเมิด หรือ คดีเด็กและเยาวชน คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และถือได้ว่าบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานในกฎหมายฉบับนี้มีขอบเขตครอบคลุมในคดีแพ่งเทียบเท่าประมวลกฎหมายพิจารณาความแพ่งแล้ว เว้นแต่ในกรณีที่มีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ ซึ่งข้อยกเว้นที่ไม่นำพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับคือ ธุรกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดมิให้นำพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนมาใช้บังคับทั้งหมดหรือแต่บางส่วน (มาตรา 3 วรรค 1)

การที่กฎหมายให้อำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดธุรกรรมที่ยกเว้นมิให้นำพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาใช้บังคับนั้น เพราะเหตุผลที่ว่า

ธุรกรรมบางประเภทโดยสภาพไม่อาจทำด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือการพัฒนาทางเทคโนโลยียังไม่เอื้ออำนวยให้สามารถดำเนินการในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งบางกรณีอาจเป็นนโยบายของกฎหมายที่ต้องการยกเว้น เพราะธุรกรรมบางประเภทมีความละเอียดอ่อนที่ต้องการการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนดำเนินการ ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายสามารถปรับใช้ได้ อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงได้บัญญัติให้มีการยกเว้นธุรกรรมที่มีให้ทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์สามารถตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งการกำหนดข้อยกเว้นของธุรกรรมบางประเภทที่มีให้ดำเนินการด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์นี้ มีบทบัญญัติในกฎหมายของหลายประเทศ เช่น Singapore Electronic Transaction Act 1998, Hong Kong Electronic Transaction Ordinance 2000 หรือ USA Electronic Signatures in Global and National Commerce Act 2000 เป็นต้น โดยประเภทของธุรกรรมที่ได้รับการยกเว้น ได้แก่ พันัยกรรม การดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับการโอนสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ หรือตราสารเปลี่ยนมือได้ เป็นต้น¹ โดยปัจจุบัน มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกากำหนดมิให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับแก่ธุรกรรม 2 ประเภท คือ ธุรกรรมเกี่ยวกับครอบครัวและธุรกรรมเกี่ยวกับมรดก²

ในเวลาต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 11 โดยกำหนดว่าห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย ทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น จึงสามารถนำพระราชบัญญัติฉบับนี้ไปใช้ในคดีอาญาหรือคดีอื่นได้ด้วย

¹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, ทวีศักดิ์ กอนันตกุล และ สุรางคณา แก้วจำนงค์, คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2545), น.14-15.

² พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549

(2) หลักการสำคัญ

(2.1) การรับรองสถานะทางกฎหมาย

ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัตินี้ กำหนดห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใด เพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ มาตรานี้เป็นหลักพื้นฐานในการรับรองผลหรือสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งก็ต้ออาศัยบทบัญญัติเฉพาะเรื่อง เช่น การทำเป็นหนังสือหรือการลงลายมือชื่อในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กำหนดรายละเอียดและเงื่อนไขต่อไป

(2.2) หนังสือ หลักฐานเป็นหนังสือ และเอกสาร

ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้การทำหนังสือ หลักฐานเป็นหนังสือ และกรณีที่ต้องมีเอกสารมาแสดง สามารถทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ หากสามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งคำว่า “สามารถเข้าถึงได้” นั้น หมายความว่า ข้อความที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถอ่านออกและอธิบายได้ โดยการใช้โปรแกรมหรือซอฟต์แวร์ และรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จำเป็นต้องแปลงข้อมูลนั้นให้สามารถอ่านเข้าใจได้ด้วย ส่วนคำว่า “นำกลับมาใช้ได้” นั้น หมายถึง มนุษย์เป็นผู้ใช้และยังรวมถึงการใช้โดยการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วย และคำว่า “โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง” หมายถึง ต้องมีลักษณะถาวร ไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นต้องไม่ได้สร้างขึ้นโดยใช้มาตรฐานที่ต่ำเกินไป

เหตุผลสำคัญที่ต้องกำหนดเงื่อนไขให้สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลงนั้น เพราะว่าเทคโนโลยีที่ใช้ในการสร้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์กับเทคโนโลยีที่ใช้ในการอ่านหรือใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น อาจมีความหมายแตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถอ่านหรือแปลงข้อมูลได้ถูกต้องตรงกัน

(2.3) ลายมือชื่อ

ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ยอมรับว่าให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีฐานะเทียบเท่ากับลายมือชื่อธรรมดา โดยมีเงื่อนไขว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นต้อง ใช้วิธีการที่สามารถ

ระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นว่าเป็นของตน และวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมหรือข้อตกลงของคู่กรณี และความน่าเชื่อถือดังกล่าวให้คำนึงถึง

ก) ความมั่นคงและรัดกุมของการใช้ วิธีการหรืออุปกรณ์ในการระบุตัวบุคคล สภาพพร้อมใช้งานของทางเลือก ในการระบุตัวบุคคล กฎเกณฑ์เกี่ยวกับลายมือชื่อที่กำหนดไว้ในกฎหมายระดับความมั่นคงปลอดภัยของการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติตามกระบวนการในการระบุตัวบุคคลผู้เป็นสื่อกลาง ระดับการยอมรับหรือไม่ยอมรับ วิธีการที่ใช้ในการระบุตัวบุคคลในการทำธุรกรรม วิธีการระบุตัวบุคคล ณ ช่วงเวลาที่มีการทำธุรกรรมติดต่อสื่อสาร

ข) ลักษณะ ประเภท หรือขนาดของธุรกรรมที่ทำ จำนวนครั้งหรือความสม่ำเสมอในการทำธุรกรรม ประเพณีทางการค้าหรือการปฏิบัติ ความสำคัญ มูลค่าของธุรกรรมที่ทำ หรือ

ค) ความรัดกุมของระบบการติดต่อสื่อสาร

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สามารถอนุมานใช้บังคับกับการประทับตราของนิติบุคคลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วย³

การยอมรับการลงลายมือชื่อในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นี้สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 8 ที่ยอมรับการจัดทำหนังสือในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพราะกรณีกฎหมายกำหนดให้มีการลงลายมือชื่อในหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ หากไม่ยอมรับให้มีลายมือชื่อในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แล้วก็จะทำให้ไม่สามารถจัดทำหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือได้เลย

(2.4) การนำเสนอและการเก็บรักษา

ตามมาตรา 10 และ 12 แห่งพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้สามารถนำเสนอหรือเก็บรักษาเอกสารในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ ดังนี้

1) ต้นฉบับ

³ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 9 วรรคสอง และวรรคสาม

ตามมาตรา 10 ได้ยอมรับให้กรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้นำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความใดในสภาพที่เป็นมาแต่เดิมอย่างเอกสารต้นฉบับ ถ้าได้นำเสนอหรือเก็บรักษาในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความตั้งแต่การสร้างข้อความเสร็จสมบูรณ์ และสามารถแสดงข้อความนั้นในภายหลังได้ ให้ถือว่าได้มีการนำเสนอหรือเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว ซึ่งความถูกต้องของข้อความให้พิจารณาถึงความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดของข้อความ เว้นแต่การรับรองหรือบันทึกเพิ่มเติม หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตามปกติในการติดต่อสื่อสาร การเก็บรักษา หรือการแสดงข้อความซึ่งไม่มีผลต่อความถูกต้องของข้อความนั้น และการวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของวิธีการรักษาความถูกต้องของข้อความให้พิจารณาถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการสร้างข้อความนั้น และการใช้แทนต้นฉบับได้นั้นยังรวมถึงสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวด้วย หากสิ่งพิมพ์ออกนั้นมีข้อความถูกต้องครบถ้วนตรงกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และมีการรับรองสิ่งพิมพ์ออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด⁴

(2) เอกสารทั่วไป

ตามมาตรา 12 ได้ยอมรับให้ใช้บังคับกับกรณีที่เป็นเอกสารทั่วไปที่ไม่ได้ต้องการเก็บรักษาอย่างต้นฉบับ โดยกำหนดให้กรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้เก็บรักษาเอกสารหรือข้อความใด ถ้าได้เก็บรักษาในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ได้เก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นอยู่ในขณะที่สร้าง ส่ง หรือได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น หรืออยู่ในรูปแบบที่สามารถแสดงข้อความที่สร้าง ส่ง หรือได้รับให้ปรากฏอย่างถูกต้องได้ และได้เก็บรักษาข้อความส่วนที่ระบุถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง และปลายทางของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนวันและเวลาที่ส่งหรือได้รับข้อความดังกล่าว (ถ้ามี) ให้ถือว่าได้มีการเก็บรักษาเอกสารหรือข้อความตามที่กฎหมายต้องการแล้ว ทั้งนี้ จะไม่นำไปใช้บังคับกับข้อความที่ใช้เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งหรือรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การรับรองการเก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เทียบเท่าเอกสารธรรมดานี้ แต่เดิมมิได้กำหนดชัดเจนว่ารวมถึงการแปลงเอกสารเก่าให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ารวมถึงแล้วด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันก็ได้มีการแก้ไขกฎหมายในประเด็นนี้ให้นำ

⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 10 วรรค 4

บทบัญญัติในมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 มาใช้บังคับกับเอกสารหรือข้อความที่ได้มีการจัดทำหรือแปลงให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในภายหลังด้วย⁵

5.1.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในปัจจุบันนี้ประเทศไทยจะยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดและผลทางกฎหมายที่เกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยเฉพาะ แต่เนื่องจากเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นเอกสารสัญญาชนิดหนึ่ง ดังนั้น จึงสามารถนำหลักกฎหมายทั่วไปในเรื่องนิติกรรมและสัญญาตามที่บัญญัติไว้ในบรรพ 1 และบรรพ 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ เช่น การเกิดขึ้นของสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต การเลิกสัญญา การเรียกค่าสินไหมทดแทน เป็นต้น

(1) การเกิดขึ้นของสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3338/2526 คำฟ้องของโจทก์นอกจากจะกล่าวถึงวิธีการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต เริ่มตั้งแต่จำเลยยื่นคำขอ และโจทก์ออกเลตเตอร์ออฟเครดิตให้ตามคำขอเพื่อชำระค่าสินค้าที่จำเลยสั่งซื้อจากต่างประเทศแล้ว ยังคัดสำเนาเอกสารทั้งหมดแนบมาท้ายฟ้องด้วย คำให้การของจำเลยก็แสดงว่าจำเลยเข้าใจคำฟ้องดีอยู่แล้ว ฟ้องจึงไม่เคลือบคลุม

จำเลยยื่นคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตต่อโจทก์ เมื่อโจทก์สนองรับยอมก่อเกิดเป็นสัญญาผูกพันกัน เมื่อโจทก์ชำระราคาสินค้าที่จำเลยสั่งซื้อให้แก่ผู้ขายไป จำเลยก็มีหน้าที่ชำระเงินคืนแก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยและค่าบริการ

เอกสารที่โจทก์ทำไว้ไม่มีข้อความผูกมัดให้โจทก์จำต้องยอมให้จำเลยทำทริสตีรีชิตด้วย การที่โจทก์ไม่ยอมให้จำเลยทำทริสตีรีชิตซึ่งเป็นสิทธิของโจทก์ จึงถือไม่ได้ว่าโจทก์ผิดสัญญาเมื่อจำเลยไม่ชำระเงินพร้อมดอกเบี้ยและค่าบริการแก่โจทก์ตามสัญญา จำเลยจึงเป็นฝ่ายผิดสัญญา

⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 12/1

สิทธิเรียกร้องที่จะเรียกเงินที่ได้ชำระค่าสินค้าไปตามเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความเป็นอย่างอื่น จึงมีอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่ชำระค่าสินค้าอันเป็นเวลาที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1770/2499 เลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารได้เปิดเพื่อชำระราคาสินค้าของลูกค้าของธนาคารนั้นย่อมถือว่าเป็นคำเสนอ เมื่อได้มีการส่งสินค้ามาตามทีระบุไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้ว ก็ย่อมถือได้ว่ามีคำสนอง ก่อให้เกิดสัญญาขึ้น

(2) การบอกเลิกสัญญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1491/2520 จำเลยไม่เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตให้โจทก์ส่งแร่ตามกำหนดในสัญญา แต่คู่กรณีไม่ถือกำหนดเวลาเคร่งครัดตามสัญญา เมื่อจำเลยไม่เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตสำหรับงวดต่อไปอีก โจทก์ต้องบอกกล่าวกำหนดเวลาให้ชำระหนี้ตามมาตรา 388 ก่อน จึงจะเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายได้

(3) อายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3313/2525 เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้ตามมูลหนี้สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ทำไว้กับโจทก์ โจทก์ย่อมฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระหนี้เต็มจำนวนตามมูลหนี้นั้นได้ กรณีหาใช่เป็นเรื่องฟ้องเรียกเอาค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้แต่อย่างใดไม่ โจทก์จึงไม่จำต้องเอาสินค้าที่ส่งเข้ามาออกขายเพื่อชดใช้ค่าเสียหายนั้นก่อน

อายุความสิทธิเรียกร้องตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น จึงมีกำหนด 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 164 (193/30)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3332/2525 หนี้ตามสัญญาเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต สัญญาทรัสต์รีซีพ และตามตัวสัญญาใช้เงิน ซึ่งธนาคารโจทก์ค้ำประกันเป็นอาวัล เป็นการดำเนินธุรกิจการค้าตามวิธีการของธนาคารพาณิชย์อย่างหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากพ่อค้าหรือผู้ค้าที่ได้ซื้อและขายสินค้าอันเป็นธุรกิจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 165 (1) และ (7) (193/34 (1) และ (7)) จะนำอายุความ 2 ปี หรือ 5 ปี มาใช้บังคับไม่ได้ ต้องนำอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 164 (193/30) มาใช้บังคับ

นับแต่วันผิมนัดชำระหนี้ จำเลยมิได้ชำระแก่โจทก์เลยจึงถือว่าดอกเบี้ยที่โจทก์มีสิทธิคิดจากเงินที่ค้างชำระเป็นดอกเบี้ยที่ค้างชำระให้แก่โจทก์ด้วย ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 166 (193/33) บัญญัติไว้ให้ใช้สิทธิเรียกร้องเอาดอกเบี้ยที่ค้างส่งนี้ได้โดยอายุความเพียง 5 ปี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1366/2537 หนังสือรับสภาพหนี้ที่จำเลยที่ 1 และ 2 ทำไว้ต่อโจทก์เป็นการกระทำของจำเลยที่ 1 และที่ 2 ฝ่ายเดียว โจทก์ไม่ได้ลงลายมือชื่อในหนังสือดังกล่าว ไม่มีผลให้เป็นการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ลูกหนี้ หรือสาระสำคัญอันจะถือว่าเป็นการแปลงหนี้ใหม่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 349 จึงไม่ทำให้มูลหนี้เดิมระงับ เมื่อจำเลยที่ 1 และที่ 2 ทำหนังสือรับสภาพหนี้ต่อโจทก์ ย่อมทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14 (1) จำเลยที่ 1 และที่ 2 ทำหนังสือรับสภาพหนี้วันที่ 4 เมษายน 2523 นับอายุความใหม่จนถึงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2533 อันเป็นวันที่โจทก์ฟ้องคดี ยังไม่เกิน 10 ปี หนี้ตามคำขอให้โจทก์เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต และหนี้ตามสัญญารับมอบสินค้าเชื้อหรือทรัพย์สิน ซึ่งจำเลยที่ 3 คำประกันจำเลยที่ 1 ไว้จึงไม่ขาดอายุความ

(4) เรื่องอื่นๆ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2122/2499 ประเพณีทางการค้าของธนาคารพาณิชย์นั้น เมื่อผู้ขอเปิดเครดิตจากธนาคารไม่ทราบ และธนาคารก็มีได้แจ้งประเพณีนี้ให้ทราบแล้ว ธนาคารจะเอาประเพณีมามัดผู้ขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตให้นอกเหนือไปจากข้อตกลงในสัญญาเปิดเครดิตไม่ได้

จำเลยทำสัญญากับธนาคาร (โจทก์) ให้ธนาคารเปิดเครดิตใช้ราคาสินค้าที่จำเลยส่งจากบริษัทในต่างประเทศ โดยให้จ่ายเมื่อบริษัทยื่นตัวส่งจ่ายเมื่อเห็นพร้อมด้วยใบตราส่ง บัญชีกำกับสินค้า บัญชีบรรจุของและกรรมกรรมประกันภัย อันเป็นเอกสารแสดงการส่งลงเรือแล้ว ซึ่งสินค้าที่ส่งดังนี้ย่อมเป็นหน้าที่ของตัวแทนของธนาคาร (โจทก์) ที่จะต้องได้เห็นเอกสารทั้งหลายดังกล่าวว่าตรงกับคำสั่งของจำเลยก่อนจ่ายเงินให้บริษัทผู้ขายไป ถ้าตัวแทนธนาคารจ่ายเงินไปผิดคำสั่งของจำเลย และปรากฏว่าสินค้าที่ส่งมาถึงจำเลยแตกต่างกับสินค้าที่ส่งไปมากมาย จนจำเลยไม่อาจรับสินค้านั้นไว้ได้ จำเลยย่อมไม่มีหน้าที่ที่จะต้องขอใช้เงินที่ตัวแทนของธนาคารจ่ายไปผิดคำสั่งข้อตกลงของจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1010/2524 จำเลยขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตไว้กับธนาคาร โจทก์เพื่อส่งสินค้าจากผู้ขายในต่างประเทศ ต่อมาผู้ขายได้ส่งสินค้าที่ส่งตามเลตเตอร์ออฟเครดิต นั้น โจทก์ได้จ่ายค่าสินค้าแทนจำเลยไปแล้ว และแจ้งให้จำเลยชำระเงิน จำเลยไม่มีเงินพอจะชำระ ให้จึงขอรับเอกสารใบส่งสินค้าตามเลตเตอร์ออฟเครดิตไปเพื่อขอออกสินค้าจากท่าเรือ โดยทำ สัญญาทรัสต์รีซีพไว้แก่โจทก์ การทำสัญญาทรัสต์รีซีพดังกล่าวจึงเป็นเพียงวิธีการผ่อนปรนของ เจ้าหนี้ให้ลูกหนี้มีโอกาสนำสินค้าที่สั่งซื้อมาด้วยการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตออกจากท่าเรือไปขาย เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตเท่านั้น สัญญาทรัสต์รีซีพรายนี้เป็นสัญญา ต่อเนื่องกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต มิได้ทำให้หนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตระงับสิ้นไปในตัว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2407/2535 จำเลยเป็นผู้ขายสินค้าให้แก่ผู้ซื้อในต่างประเทศ และเป็นผู้รับประโยชน์ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารในต่างประเทศเป็นผู้เปิดตามคำขอของผู้ ซื้อ ส่วนโจทก์เป็นธนาคารในประเทศผู้แจ้งการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตให้จำเลยทราบ การที่โจทก์ ไม่เพียงทำหน้าที่ดังกล่าว แต่โจทก์ยังรับเอกสารประกอบการส่งสินค้าจากจำเลยไว้ตรวจสอบ รวมทั้งรับตัวแลกเงินที่จำเลยส่งจ่ายตามเลตเตอร์ออฟเครดิตไว้ แต่สัญญาดังกล่าวไม่มีข้อตกลง หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับการชำระราคา ทั้งโจทก์ไม่ได้จ่ายเงินตามตัวแลกเงินให้แก่จำเลยทันที โจทก์ กลับขอให้ตัวแลกเงินถึงกำหนดชำระและโจทก์ได้รับแจ้งจากธนาคารผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตว่า ธนาคารดังกล่าวส่งเงินตามตัวแลกเงินเข้าบัญชีของโจทก์แล้ว โจทก์จึงจ่ายเงินให้แก่จำเลย กรณี จึงไม่เป็นการซื้อขายตัวแลกเงินดังโจทก์อ้าง การกระทำของโจทก์เข้าลักษณะเป็นตัวแทนธนาคาร ผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตในต่างประเทศ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 864/2518 โจทก์ให้ธนาคารจำเลยเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ซื้อสินค้าจากต่างประเทศ ผู้ขายส่งสินค้ามาไม่ตรงกับรายการสินค้าที่ระบุไว้ตามเลตเตอร์ออฟ เครดิต ธนาคารจำเลยหักเงินของโจทก์ชำระแก่ผู้ขายไม่ได้ ต้องคืนเงินนั้นแก่โจทก์

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบทบัญญัติในบรรพ 1 และบรรพ 2 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับ เรื่องทั่วไปของสัญญาเท่านั้น จึงไม่อาจครอบคลุมถึงประเด็นข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นจากการใช้เลต เตอร์ออฟเครดิตได้ทั้งหมด ดังนั้น หากเกิดปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตขึ้น ศาลก็ อาจมีปัญหาในการหาหลักกฎหมายมาปรับแก้คดีได้ ซึ่งนับเป็นปัญหาช่องว่างของกฎหมายไทย

อันเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิต อันเนื่องมาจากการไม่มีหลักกฎหมายเฉพาะว่าด้วยเลตเตอร์ออฟเครดิต

5.2 ปัญหาที่อาจเกิดจากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

ในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยเองยังไม่มีบริการเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์อย่างเต็มรูปแบบ มีแต่เพียงให้บริการขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น สำหรับการส่งเอกสารตามเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น ยังคงใช้วิธีส่งเอกสารโดยวิธีธรรมดาอยู่ เนื่องจากการจะใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นั้น จำต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการออกเอกสารตามเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ เช่น กรมศุลกากร ในการออกเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกสินค้า การทำเรือในการออกเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับการขนส่ง หรือแม้แต่ บริษัทประกันภัยต่างๆ ในการออกกรมธรรม์ประกันภัยอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการใช้ระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (EDI) ในบางหน่วยงานแล้วก็ตาม เช่น กรมศุลกากร แต่ยังมีอีกหลายหน่วยงานที่ไม่มีการใช้ระบบ การแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว เช่น การทำเรือ หรือบริษัทประกันภัยต่างๆ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประเทศไทยยังไม่สามารถใช้ระบบการชำระราคาโดยวิธีการเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์อย่างเต็มรูปแบบได้

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ หรือแม้แต่เลตเตอร์ออฟเครดิตที่เป็นเอกสารกระดาษโดยเฉพาะ ดังนั้น กฎหมายที่นำมาใช้กับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นเพียงบทบัญญัติทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ และบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องเรื่องสัญญาเท่านั้น

สำหรับกฎหมายหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้อยู่ในประเทศไทยก็มีเพียง UCP และ eUCP ซึ่งประเทศไทยเองก็ใช้ UCP และ eUCP ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของข้อสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตเท่านั้น ดังนั้น UCP และ eUCP จึงไม่ได้มีฐานะเป็นกฎหมายแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ ปัญหาที่อาจเกิดจากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ใน UCP 600 และ eUCP ด้วยเช่นกัน

แม้ว่าใน eUCP จะเป็นข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ดีหลักเกณฑ์ใน eUCP ก็มีได้มีเนื้อหาครอบคลุมทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องที่เกิดจากการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น จึงปัญหาช่องว่างของกฎหมายที่น่าพิจารณาว่า หากเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นจะใช้กฎหมายใดบังคับแก้กรณี

ในบทนี้ผู้เขียนจึงได้นำเสนอให้เห็นถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต ซึ่งปัญหาที่อาจเกิดจากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ มีดังนี้

5.2.1 ระยะเวลาที่ผู้ส่งเอกสารแจ้งการตอบกลับการปฏิเสธเอกสารของธนาคาร

eUCP มาตรา e7 ได้วางหลักในเรื่องระยะเวลาในการตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคาร และการแจ้งการปฏิเสธเอกสารของธนาคารในกรณีที่ธนาคารได้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

ก) 1. ระยะเวลาสำหรับธนาคารที่ใช้ในการตรวจสอบเอกสารให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ทำการของธนาคารถัดจากวันแรกที่ได้รับใบแจ้งเอกสารจากผู้รับประโยชน์

2. หากระยะเวลาสำหรับการยื่นสำแดงเอกสาร หรือยื่นใบแจ้งเอกสารครบจำนวนได้ถูกขยายออกไปแล้ว ระยะเวลาที่จะใช้สำหรับธนาคารในการตรวจสอบเอกสารก็ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ทำการของธนาคารถัดจากวันแรกที่ธนาคารได้รับใบแจ้งเอกสารเป็นสำคัญ

ข) หากธนาคารผู้เปิดเครดิต หรือธนาคารผู้ยืนยันเครดิต (ถ้ามี) หรือ ธนาคารผู้ดำเนินการตามเครดิต กระทำไปในนามของตนด้วยการออกใบแจ้งปฏิเสธการยื่นสำแดงเอกสาร ซึ่งมีเอกสารอิเล็กทรอนิกส์รวมอยู่ด้วยแต่ไม่ได้รับคำสั่งใดๆ ตอบกลับจากผู้รับภายใน 30 วันตามปฏิทินนับจากวันที่ได้ส่งใบแจ้งปฏิเสธออกไป เพื่อขออำนาจดำเนินการกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่กล่าวนั้น ธนาคารก็จะคืนเอกสารกระดาษที่ยังไม่ได้คืนให้แก่ผู้ยื่นสำแดงเอกสารกระดาษนั้น ส่วน

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ธนาคารก็จะดำเนินการไปในลักษณะที่เหมาะสมโดยไม่ต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด⁶

เนื่องจากการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไม่จำเป็นต้องส่งเอกสารทั้งหมดตามที่กำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ธนาคารพร้อมกัน ผู้รับประโยชน์สามารถทยอยส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ธนาคารได้ ดังนั้น มาตรา e7 จึงได้กำหนดหน้าที่ของผู้รับประโยชน์ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์อีกประการหนึ่งเพิ่มขึ้นจากสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตธรรมดา กล่าวคือ กำหนดให้ผู้รับประโยชน์มีหน้าที่ส่งใบแจ้งเอกสารครบจำนวนให้แก่ธนาคาร เมื่อมีการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ธนาคารครบถ้วนตามที่กำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์แล้ว

ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตธรรมดา ผู้รับประโยชน์ไม่มีหน้าที่ดังกล่าว เนื่องจากต้องส่งเอกสารตามที่กำหนดไว้ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ธนาคารพร้อมกันทั้งหมด และหากธนาคารตรวจสอบเอกสารตามที่ได้รับประโยชน์ส่งมาให้แล้วพบว่าเอกสารดังกล่าวไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิต ธนาคารก็จะแจ้งการปฏิเสธเอกสารให้ผู้รับ

⁶ Article e7

a “i. The time period for the examination of documents commences on the banking day following the banking day on which the beneficiary's notice of completeness is received.

ii. If the time for presentation of documents or the notice of completeness is extended, the time for the examination of documents commences on the first following banking day on which such bank is able to receive the notice of completeness.

b. If an issuing bank, the confirming bank, if any, or a nominated bank acting on its nomination, provides a notice of refusal of a presentation which includes electronic records and does not receive instructions from the party to which notice of refusal is given within 30 calendar days from the date the notice of refusal is given for the disposition of the electronic records, the bank shall return any paper documents not previously returned to the presenter but may dispose of the electronic records in any manner deemed appropriate without any responsibility.”

ประโยชน์ทราบ ทั้งนี้ ใน UCP 600 มิได้มีกำหนดระยะเวลาให้ผู้รับประโยชน์แจ้งการปฏิเสธเอกสารแต่อย่างใด

การส่งใบแจ้งเอกสารครบจำนวนนี้ นอกจากจะเป็นการแจ้งให้ธนาคารทราบว่าผู้รับประโยชน์ได้ส่งเอกสารให้แก่ธนาคารครบถ้วนแล้ว อีกนัยหนึ่งยังเป็นการเริ่มนับระยะเวลาการตรวจเอกสารของธนาคารอีกด้วย เนื่องจากธนาคารจะเริ่มตรวจสอบเอกสารนับตั้งแต่วันที่ได้รับใบแจ้งเอกสารครบจำนวนจากผู้รับประโยชน์เป็นต้นไป

หลังจากที่ธนาคารตรวจสอบเอกสารแล้วพบว่าเอกสารไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ธนาคารก็จะแจ้งการปฏิเสธเอกสารไปยังผู้รับประโยชน์ ซึ่งเมื่อผู้รับประโยชน์ได้รับแจ้งการปฏิเสธเอกสารจากธนาคารแล้ว ผู้รับประโยชน์จะต้องตอบกลับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการปฏิเสธเอกสารดังกล่าว หากผู้รับประโยชน์ไม่ตอบกลับภายใน 30 วัน มาตรา e7 กำหนดให้ธนาคารมีสิทธิที่จะดำเนินการใดๆ ตามที่เห็นสมควรโดยไม่ต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด

เหตุที่ eUCP ต้องกำหนดให้ผู้รับประโยชน์มีหน้าที่ต้องแจ้งการตอบกลับให้แก่ธนาคารทราบเพื่อที่ธนาคารจะได้จัดการกับเอกสารต่างๆ ที่ผู้รับประโยชน์ส่งมา เนื่องจาก ใน UCP ไม่มีการกำหนดให้ต้องตอบกลับ ผู้รับประโยชน์จึงมักจะประวิงเวลาเพื่อหาทางเจรจาต่อรองหรือวิ่งหาผู้ซื้อขายใหม่จนนานเกินควร ทำให้ธนาคารที่ตรวจเอกสารเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงต้องกำหนดระยะเวลาให้ผู้รับประโยชน์ต้องตอบกลับภายใน 30 วัน ซึ่งนับว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมแก่การขอทราบวิธีดำเนินการกับเอกสารดังกล่าว หากครบกำหนดเวลาแล้วผู้รับประโยชน์ยังเพิกเฉย ธนาคารจะจัดส่งเอกสารคืนให้แก่ผู้รับประโยชน์ในกรณีที่เป็นเอกสารธรรมดา ส่วนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น ธนาคารจะลบทิ้งเสียก็ได้⁷

ปัญหาที่น่าพิจารณา คือ หากผู้ยื่นเอกสารมีความจำเป็น หรือมีเหตุสุดวิสัยที่ทำให้ไม่สามารถตอบกลับการแจ้งการปฏิเสธเอกสารของธนาคารได้ภายใน 30 วัน จะสามารถขอขยายระยะเวลาดังกล่าวได้หรือไม่ และผลจะเป็นอย่างไร

⁷ อาวุธ โพธิ์เล็ก, คำอธิบายกฎระเบียบ UCP 600 revision 2007, eUCP 1.1, URR 525, URC 522, ISP 98, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : เอ็กซีมิเอดิวเคชั่นกรุ๊ป, 2550), น. 121.

เหตุที่ต้องพิจารณาในประเด็นนี้ เนื่องจากในมาตรา e7 มิได้กำหนดเอาไว้ว่า ระยะเวลา 30 วันดังกล่าวนี้สามารถยื่นหรือขยายได้หรือไม่ ซึ่งต่างจากในมาตรา e11 ที่กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่าระยะเวลาในการยื่นเอกสารในกรณีที่เอกสารไม่สมบูรณ์จะไม่มี การขยายออกไป ไม่ว่ากรณีใด⁸

ในเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของ eUCP แล้ว การที่มาตรา e7 กำหนดให้ผู้รับประโยชน์ต้องตอบกลับการแจ้งการปฏิเสธเอกสารของธนาคารภายในระยะเวลา 30 วัน เนื่องจากไม่ต้องการให้ผู้รับประโยชน์ประวิงเวลาในการยื่นเอกสารเข้ามาใหม่ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ดังนั้น หากผู้รับประโยชน์สามารถพิสูจน์ได้ว่า การที่มีได้แจ้งการตอบกลับการปฏิเสธเอกสารของธนาคารภายในกำหนดระยะเวลานั้น มิได้เป็นการประวิงเวลาในการยื่นเอกสารเข้ามาใหม่ หากแต่เกิดเหตุขัดข้องจนทำให้ไม่สามารถยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาได้ภายในกำหนดระยะเวลา ก็น่าจะสามารถขอขยายระยะเวลาการแจ้งการตอบกลับการปฏิเสธเอกสารของธนาคารได้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้รับประโยชน์ต้องเสียประโยชน์ในการจัดการเอกสาร

⁸ Article e11 Corruption of an Electronic Record After Presentation

a. If an electronic record that has been received by the issuing bank, confirming bank, or another nominated bank appears to have been corrupted, the bank may inform the presenter and may request that the electronic record be re-presented.

b. If the bank requests that an electronic record be re-presented:

i. the time for examination is suspended and resumes when the presenter re-presents the electronic record; and

ii. if the nominated bank is not the confirming bank, it must provide the issuing bank and any confirming bank with notice of the request for re-presentation and inform it of the suspension; but

iii. if the same electronic record is not re-presented within thirty (30) calendar days, the bank may treat the electronic record as not presented, and

iv. any deadlines are not extended.

อิเล็กทรอนิกส์ของธนาคาร ซึ่งหาก eUCP ไม่ต้องการให้มีการขยายระยะเวลาไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม ก็น่าจะระบุให้ชัดแจ้งใน eUCP ดังเช่นในมาตรา e11

เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ ใน UCP 600 เองก็ได้กำหนดระยะเวลาให้ผู้รับประโยชน์แจ้งการตอบกลับการปฏิเสธเอกสารของธนาคารแต่อย่างใด นั้นหมายความว่า เมื่อธนาคารแจ้งการปฏิเสธเอกสารไปยังผู้รับประโยชน์แล้ว ผู้รับประโยชน์จะตอบกลับมายังธนาคาร เพื่อให้ดำเนินการจัดการเกี่ยวกับเอกสารที่ได้ยื่นไปนั้นเมื่อใดก็ได้ แสดงให้เห็นว่าระยะเวลาในการแจ้งการตอบกลับการปฏิเสธเอกสารนี้ไม่ใช่เรื่องที่เป็นสาระสำคัญในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตถึงขนาดที่จะไม่สามารถยืดหยุ่นได้

อย่างไรก็ดี การที่ผู้รับประโยชน์จะใช้สิทธิในการขอขยายระยะเวลาได้นี้ ผู้เขียนเห็นว่า ผู้รับประโยชน์จะต้องแจ้งให้ธนาคารทราบภายในกำหนดเวลา 30 วันดังกล่าว ว่าขอขยายระยะเวลาออกไปก่อน เพื่อให้ธนาคารยังไม่ดำเนินการจัดการเอกสาร เนื่องจาก หากผู้รับประโยชน์ไม่ได้แจ้งให้ธนาคารทราบ ธนาคารก็ต้องดำเนินการจัดการเอกสารไปตามที่กำหนดไว้ใน eUCP ซึ่งการแจ้งนี้อาจแจ้งโดยการโทรศัพท์หรือวิธีการอื่นใด ที่ให้ธนาคารสามารถรับรู้ถึงความประสงค์ของผู้รับประโยชน์ได้

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นั้น โดยปกติแล้ว ผู้รับประโยชน์จะไม่ได้เป็นผู้ส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ธนาคารเองโดยตรง แต่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ขนส่ง หรือ ผู้รับประกันภัย จะเป็นผู้ส่งเอกสารตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์มายังธนาคารโดยตรง ดังนั้น บรรดาเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลายก็จะมาจากสถานที่ซึ่งแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการยากที่ผู้รับประโยชน์จะทราบได้ว่าเอกสารทั้งหลายเหล่านั้นได้ส่งถึงธนาคารครบถ้วนแล้วหรือไม่

ดังนั้น หลักเกณฑ์ในมาตรา e5 ที่กำหนดให้ผู้รับประโยชน์มีหน้าที่ต้องแจ้งเอกสารครบจำนวนแก่ธนาคาร จึงดูจะเป็นการขัดต่อข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ ซึ่งในเรื่องนี้มีนักกฎหมายเสนอให้ธนาคารควรจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่แจ้งให้แก่ผู้รับประโยชน์ทราบว่า เอกสารที่ส่งมานั้นครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์แล้วหรือยัง โดยอาจกำหนดระยะเวลาให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่มีหน้าที่ต้องส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มายังธนาคาร เช่น กำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องส่งเอกสารในส่วนของตนมา ให้แก่ธนาคารภายใน 5 วัน นับจากวันที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เป็นวันยื่นเอกสารให้แก่ธนาคาร เป็นต้น ซึ่งหากพ้นจากระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ธนาคารก็มีหน้าที่ต้อง

แจ้งให้ผู้รับประโยชน์ทราบว่า เอกสารตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตครบถ้วนแล้วหรือไม่ หากยังไม่ครบถ้วนผู้รับประโยชน์จะได้ไปติดต่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องส่งเอกสารให้แก่ธนาคารโดยเร็ว หากครบถ้วนแล้วธนาคารจะได้ดำเนินการตรวจสอบเอกสารต่อไป⁹

5.2.2 ข้อยกเว้นความรับผิดชอบของธนาคาร

(1) ข้อกำหนดยกเว้นความรับผิดชอบของธนาคาร

เมื่อพิจารณาข้อกำหนดใน eUCP แล้ว พบว่า eUCP ได้มีการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบของธนาคารเอาไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้

(1.1) ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบในการจัดการกับเอกสารต่างๆ ของผู้รับประโยชน์

ในกรณีที่ธนาคารแจ้งการปฏิเสธเอกสารไปยังผู้รับประโยชน์แล้ว แต่ผู้รับประโยชน์ไม่มีการตอบกลับการปฏิเสธเอกสารดังกล่าวของธนาคารภายในกำหนดเวลา 30 วัน มาตรา e7 กำหนดให้ธนาคารต้องส่งคืนเอกสารที่เป็นกระดาษให้แก่ผู้รับประโยชน์ ส่วนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น ธนาคารสามารถดำเนินการจัดการได้ตามวิธีที่เหมาะสมโดยไม่ต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด¹⁰

แม้ว่าใน Article e7 จะกำหนดให้ธนาคารสามารถจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของผู้รับประโยชน์ได้ตามวิธีที่เหมาะสม โดยที่ไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ ก็ตาม แต่โดยทั่วไปการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารนั้น ธนาคารมีหน้าที่ต้องจัดการเอกสารไปตามสมควรและไม่ทำให้ผู้รับประโยชน์ต้องเสียหาย หากการจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารทำให้ผู้รับประโยชน์เป็นการทำโดยไม่ใช้ความระมัดระวัง หรือไม่ได้จัดการเอกสารไปตามสมควร จนเป็นเหตุให้ผู้รับประโยชน์ได้รับความเสียหาย เช่น ธนาคารได้ลบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นต้นฉบับที่ผู้รับประโยชน์ส่งมาให้แก่ธนาคาร หรือเก็บรักษาเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของผู้รับประโยชน์ไม่ดี ทำ

⁹ Marc Lacoursière, “Designing an Electronic Documentary Credit for Small and Medium-Size Enterprises”, (Banking & Finance Law Review 2002-2003), p.9.

¹⁰ ดู eUCP Article e7.

ให้บุคคลภายนอกสามารถมาดึงข้อมูลของผู้รับประโยชน์ได้ ในกรณีเช่นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าธนาคารจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าวของตน

(1.2) ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบในความจริงของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ในมาตรา e12 กำหนดว่า ในการตรวจสอบความจริงแท้ของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น ถือว่าธนาคารกระทำเพียงพอที่ปรากฏแก่สายตา จึงให้ถือว่าทุกธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเป็นตัวตนจริงของผู้ส่ง แหล่งที่มาของข้อมูล หรือความสมบูรณ์คงเดิมของอักขระ นอกเหนือจากเท่าที่ปรากฏอยู่ในเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับเข้ามา ด้วยการใช้กระบวนการทางข้อมูลอันเป็นที่ยอมรับในการติดต่อทั่วไปสำหรับการตรวจสอบความจริงแท้ และการพิสูจน์ตัวเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ¹¹

แม้ว่าข้อกำหนดเรื่องข้อยกเว้นความรับผิดชอบของธนาคารดังกล่าวข้างต้น จะสอดคล้องกับหลักการสำคัญของเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ว่า ธนาคารพิจารณาเฉพาะเอกสารเท่านั้น แต่การที่กำหนดให้ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบแม้ว่า ผู้ส่งจะไม่ใช่ผู้รับประโยชน์ที่แท้จริง หรือข้อมูลในเอกสารจะมาจากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ หรือเอกสารมีข้อความไม่ถูกต้อง หรือข้อความไม่สมบูรณ์ อาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ซื้อได้ และอาจทำให้เกิดปัญหาตามมา กล่าวคือ กรณีที่เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับประโยชน์ส่งให้แก่ธนาคารนั้น เป็นที่รู้ได้อย่างชัดเจนว่ามีความน่าสงสัยในความจริงของเอกสาร หากธนาคารจะจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ไปโดยไม่ได้ถามผู้ซื้อก่อน ธนาคารจะมาอ้างข้อยกเว้นความรับผิดชอบได้หรือไม่

ในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า จริงอยู่ที่ว่าหากธนาคารไม่รู้ว่าเอกสารดังกล่าวไม่ถูกต้อง ธนาคารก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ข้อกำหนดในเรื่องข้อยกเว้นความรับผิดชอบของธนาคารดังกล่าวข้างต้น ไม่น่าจะหมายความรวมถึงกรณีที่ธนาคารเห็นได้ชัดแจ้งว่ามีความผิดปกติเกิดขึ้นกับเอกสารด้วย

¹¹ Article e12 “By satisfying itself as to the apparent authenticity of an electronic record, banks assume no liability for the identity of the sender, source of the information or its complete and unaltered character other than that which is apparent in the electronic record received by the use of a commercially acceptable data process for the receipt, authentication and identification of electronic records.”

เนื่องจาก หากให้ธนาคารสามารถอ้างข้อยกเว้นความรับผิดเหล่านี้ มากเกินความรับผิดของตนได้ ในทุกกรณีจะเป็นการไม่เป็นธรรมแก่ผู้ซื้อ

สำหรับในประเด็นเรื่องข้อยกเว้นความรับผิดของธนาคารนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่จะพิจารณาเรื่องข้อยกเว้นความรับผิดของธนาคารนั้น ควรจะต้องพิจารณาประกอบกับเรื่องหน้าที่ของธนาคารในการตรวจสอบเอกสารประกอบกันด้วย กล่าวคือ หากธนาคารได้ใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบเอกสารในระดับผู้ประกอบการวิชาชีพแล้ว และเชื่อโดยสุจริตใจว่าเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารที่แท้จริง ธนาคารก็ไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นในกรณีดังกล่าว เนื่องจาก ธนาคารไม่ได้กระทำผิดหน้าที่แต่อย่างใด แม้ว่าอันที่จริงเอกสารดังกล่าวนั้นจะเป็นเอกสารปลอมก็ตาม ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์อาจทำการปลอมแปลงเอกสารมาอย่างแนบเนียนจนยากที่จะบอกได้ว่าเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารที่แท้จริงหรือไม่

ในทางกลับกัน หากธนาคารไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างผู้ประกอบการวิชาชีพในการตรวจสอบเอกสาร ทำให้ไม่พบว่าเป็นเอกสารปลอม ทั้งๆ ที่เอกสารดังกล่าวเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นเอกสารปลอม ในกรณีเช่นนี้ธนาคารก็ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น ธนาคารไม่สามารถยกมาตรา e12 อ้างเพื่อยกเว้นความรับผิดของตนได้

(2) ผลของข้อยกเว้นความรับผิดของธนาคาร

แม้ว่าใน eUCP จะกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดของธนาคารเอาไว้ให้ธนาคารไม่ต้องรับผิดในกรณีที่ได้จัดการกับเอกสารของผู้รับประโยชน์ หรือในกรณีที่เอกสารไม่สมบูรณ์ หรือเอกสารไม่ถูกต้องก็ตาม แต่ข้อยกเว้นความรับผิดดังกล่าวของธนาคารจะใช้บังคับได้เพียงใดนั้น ต้องพิจารณาถึงกฎหมายภายในของประเทศไทยด้วยว่าเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นการขัดต่อบทบัญญัติในพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 หรือไม่ เนื่องจาก UCP 600 และ eUCP นี้มีผลใช้บังคับในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเท่านั้น มิได้ใช้บังคับในฐานะที่เป็นกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศแต่อย่างใด

1) พิจารณากฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง และข้อกำหนดใน UCP 600 มีผลใช้บังคับในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา ดังนั้น จึงต้องใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับแก่การทำสัญญาด้วย ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 วางหลักว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืนวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ”

นักกฎหมายได้พยายามจำกัดความหมายของความสงบเรียบร้อย เช่น

“ความสงบเรียบร้อยของประชาชน คือข้อห้ามซึ่งสังคมบังคับแก่เอกชนเพื่อสังคมจะได้ดำรงอยู่ได้ เพื่อคุ้มครองปกป้องรักษาเอกชนซึ่งอยู่ในสังคมนั้นเอง”¹²

“ความสงบเรียบร้อยของประชาชนคือความเป็นอยู่อย่างสุขสงบและปลอดภัยในการดำรงชีวิตของบุคคล ครอบครัวของบุคคล บุคคลในชุมชน และบุคคลในประเทศ รวมทั้งความมั่นคงของรัฐ เศรษฐกิจของรัฐด้วย เช่น การทำสัญญาจ้างให้ฆ่าผู้อื่น เป็นต้น”¹³

“ศีลธรรมอันดีของประชาชน คือหลักบังคับเกี่ยวกับธรรมเนียมประเพณี ซึ่งอยู่ในระดับสูงกว่าธรรมเนียมประเพณีธรรมดา เพื่อให้มีอยู่โดยสม่ำเสมอไม่กลับไปกลับมา”¹⁴

“ศีลธรรมอันดีของประชาชน คือประเพณี วัฒนธรรม ศีลธรรม ศาสนา ลัทธิความเชื่ออันดีงามในการดำรงชีวิตของบุคคลเพื่อความสุขสงบของบุคคล และบุคคลในครอบครัว และในสังคมนั้นเช่น การซื้อภาพลามก อนาจาร เพื่อนำไปจำหน่าย ย่อมเป็นการทำลายประเพณี วัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีของบุคคล”¹⁵

¹² จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 20.

¹³ อธิราช มณีภาค, คำอธิบายนิติกรรมและสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2543), น. 70.

¹⁴ จิต เศรษฐบุตร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12, น. 20.

¹⁵ อธิราช มณีภาค, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13, น. 70.

หลักความสงบเรียบร้อยนี้เป็นหลักที่มีความหมายกว้างมาก และเป็นการยากที่จะจำกัดความหมายที่ตายตัวลงไปได้ว่ามีอะไรบ้างที่เป็นเรื่องความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน¹⁶ ไม่มีประมวลกฎหมายใดในโลกที่จะกำหนด หรือจำกัดความหมายของหลักดังกล่าวไว้ตายตัวหรือเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเรื่องที่ศาลจะต้องใช้วิจารณญาณตามพฤติการณ์และกาลสมัย¹⁷

คำพิพากษาฎีกาที่ 358/2511 โจทก์ให้จำเลยกู้เงินไปเพื่อชำระหนี้ในการที่จำเลยเขาถึงคน วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมจึงขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน สัญญากู้ตกเป็นโมฆะ

แต่ถ้าการตกลงนั้นไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้ว ไม่เป็นโมฆะ ใช้บังคับกันได้ ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151 “การใดแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ”

คำพิพากษาฎีกาที่ 945/2536 สัญญากู้ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้แน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน และมีข้อความกำหนดในสัญญาอีกว่าระยะเวลาชำระหนี้ที่กำหนดไว้ ไม่เป็นการตัดสิทธิของผู้ให้กู้ที่จะเรียกร้องให้ผู้กู้ชำระหนี้ตามสัญญานี้ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนก่อนกำหนดที่กล่าวมาได้ตามแต่ผู้กู้จะเห็นสมควร และโดยมิพักต้องชี้แจงสาเหตุ ผู้กู้สัญญาว่าในกรณีที่ผู้กู้เรียกร้องดังกล่าวมานี้ ผู้กู้จะชำระหนี้ตามที่เรียกร้องทันทีนั้น แม้ผู้กู้จะเสียเปรียบผู้ให้กู้ แต่ข้อตกลงดังกล่าวก็เกิดขึ้นด้วยใจสมัครของลูกหนี้เอง หากเกี่ยวกับสังคมหรือประชาชนไม่ จึงไม่ขัดต่อความสงบ

¹⁶ พระมนูภาคินวิมลศาสตร์, “แนวความคิดเรื่อง ความสงบเรียบร้อยของประชาชน”, บทบัญญัติ เล่มที่ 11, ตอน 1 (2481, น.315), อ้างใน ดาราพร ธีระวัฒน์, กฎหมายสัญญา สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), น. 64.

¹⁷ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 ภาค 1-2, (2505), น.154-156 อ้างใน ดาราพร ธีระวัฒน์, เพ็ญอ้าง, น. 65.

เรียบง่ายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างไร ไม่เป็นโมฆะ เป็นข้อสัญญาที่ใช้บังคับกันได้ ผู้ให้กู้ฟ้องเรียกเงินกู้คืนก่อนครบกำหนดเวลาตามสัญญาได้

เมื่อพิจารณานิยามของ “ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีข้างต้นแล้ว ผู้เขียน เห็นว่าการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดของธนาคารไว้ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อกำหนดใน eUCP ไม่เป็นเรื่องที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 ดังนั้นจึงไม่เป็นโมฆะ สามารถใช้บังคับในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ได้

อย่างไรก็ดี แม้ว่าข้อกำหนดดังกล่าวจะไม่เป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 แต่ข้อกำหนดยกเว้นความรับผิดของธนาคารอาจเข้าเงื่อนไขในการเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมก็ได้ ดังที่จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2) พิจารณาพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

2.1) ขอบเขตบังคับใช้ของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

2.1.1) พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 นอกจากจะบังคับกับสัญญาแล้ว ยังบังคับกับนิติกรรมประเภทอื่นด้วย ดังจะเห็นได้จากคำนิยามในมาตรา 3 ที่กำหนดว่า “ข้อสัญญา หมายความว่า ข้อตกลง ความตกลง และความยินยอม รวมทั้ง ประกาศ และคำแจ้งความเพื่อยกเว้นความรับผิดด้วย”¹⁸

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้ใช้เฉพาะความผูกพันที่มูลหนี้เกิดจากสัญญาเท่านั้น แต่ยังใช้กับมูลหนี้ที่เป็นความรับผิดทางละเมิดด้วย (มาตรา 8 และมาตรา 9)¹⁹

¹⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 3 บัญญัติว่า “ข้อสัญญา หมายความว่า ข้อตกลง ความตกลง และความยินยอม รวมทั้ง ประกาศ และคำแจ้งความเพื่อยกเว้นความรับผิดด้วย...”

¹⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 8 วรรค 1 บัญญัติว่า “ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้า เพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดหรือผิดสัญญาในความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของผู้อื่น อันเกิดจาก

2.1.2) พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 บังคับใช้กับนิติกรรมสัญญาเฉพาะบางประเภท ซึ่งกำหนดเอาไว้ในมาตรา 4 วรรค 1 ได้แก่ สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ สัญญาสำเร็จรูป และสัญญาขายฝาก²⁰

ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมคือ ข้อสัญญาหรือข้อตกลงซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร ไม่ว่าฝ่ายที่เสียเปรียบนั้นได้รู้ หรือไม่รู้ถึงการเสียเปรียบนั้นก็ตาม (มาตรา 4 วรรคแรก พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540) ซึ่งเมื่อถือว่าเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมแล้ว ให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

2.2) ลักษณะของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมที่กำหนดไว้ในสัญญามาตรฐานหรือสัญญาสำเร็จรูป²¹

2.2.1) เป็นข้อสัญญาที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาประเภทหนึ่งๆ จะมีลักษณะเหมือนเป็นเงื่อนไขทั่วไปของธุรกิจในการทำสัญญานั้นๆ ที่ต้องกำหนดอยู่ และเปลี่ยนแปลงไม่ได้

2.2.2) เป็นข้อสัญญาที่พิมพ์ไว้จำนวนมาก เป็นแบบฟอร์มในการทำสัญญา

การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ตกลง ผู้ประกาศ ผู้แจ้งความ หรือของบุคคลอื่นซึ่งผู้ตกลง ผู้ประกาศ ผู้แจ้งความต้องรับผิดชอบด้วย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบไม่ได้”

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 9 บัญญัติว่า “ความตกลงหรือความยินยอมของผู้เสียหายสำหรับการกระทำที่ต้องห้ามขัดแจ้งโดยกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จะนำมาอ้างเป็นเหตุยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบเพื่อละเมิดมิได้”

²⁰ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 วรรค 1 บัญญัติว่า “ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝาก ที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น”

²¹ ดาราพร ธีระวัฒน์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 16, น.50.

2.2.3) ความไม่เท่าเทียมกันในความรู้ของคู่สัญญา

ตัวอย่างลักษณะของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

- ข้อสัญญาที่ให้ระยะเวลานานเกินสมควรแก่คู่สัญญาฝ่ายที่จัดทำสัญญาไว้ล่วงหน้า ในการตัดสินใจสนองรับต่อข้อเสนอของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง หรือการกำหนดระยะเวลาที่นานเกินควร หรือไม่กำหนดเวลาในการปฏิบัติการชำระหนี้ของคู่สัญญาฝ่ายที่จัดทำสัญญาไว้ล่วงหน้า

- ข้อสัญญายกเว้นความรับผิดหรือจำกัดความรับผิดในจำนวนค่าเสียหายที่คู่สัญญาฝ่ายที่จัดทำสัญญาไว้ล่วงหน้านั้นต้องรับผิดชอบ ซึ่งเป็นความรับผิดในการชำระหนี้ที่เป็นสาระสำคัญของสัญญา

- ข้อสัญญาเกี่ยวกับราคาที่ต้องชำระตามสัญญา โดยกำหนดราคาไว้ไม่แน่นอน ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายที่จัดทำสัญญาไว้ล่วงหน้ามีสิทธิเปลี่ยนแปลงราคาได้ หรือกำหนดให้ราคาขึ้นอยู่กับพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นกรณีๆ ไป

- ข้อสัญญาในการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาของคู่สัญญาฝ่ายที่จัดทำสัญญาไว้ล่วงหน้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร เช่น ข้อสัญญาที่ให้สิทธิเลิกสัญญาไม่ว่าในกรณีใดๆ หรือใช้สิทธิในเวลาใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวล่วงหน้า หรือกำหนดระยะเวลาบอกกล่าวล่วงหน้าเพื่อใช้สิทธิเลิกสัญญาได้ กำหนดระยะเวลาที่ไม่สมควรเพียงพอที่ปกติจะชำระหนี้ให้ได้ หรือข้อสัญญาจำกัดสิทธิคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญา ในกรณีมีการละเลยไม่ชำระหนี้ของคู่สัญญาฝ่ายที่จัดทำสัญญาไว้ล่วงหน้า หรือจำกัดสิทธิในการเลิกสัญญาสำหรับคู่สัญญาฝ่ายที่จัดทำสัญญาไว้ล่วงหน้าเป็นผู้มีสิทธิฝ่ายเดียว

2.3) พิจารณาว่าข้อกำหนดยกเว้นความรับผิดของธนาคารในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่

2.3.1) พิจารณาถึงลักษณะของสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์

สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์เป็นสัญญาสำเร็จรูป ที่กำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า คือเป็นสัญญาที่คู่สัญญาไม่มีการเจรจาต่อรองกัน ข้อสัญญาที่เป็น

สาระสำคัญ แต่ผู้ประกอบการ คือธนาคาร ได้กำหนดข้อสัญญาไว้แล้ว ดังนั้น สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์จึงอยู่ในขอบเขตการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

2.3.2) พิจารณาข้อกำหนดยกเว้นความรับผิดของธนาคารตามที่กำหนดใน eUCP ที่ว่าธนาคารไม่ต้องรับผิดใดๆ ในการจัดการกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของผู้รับประโยชน์ หมายความว่า เมื่อครบกำหนดเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ธนาคารได้แจ้งการปฏิเสธเอกสารแล้ว ผู้รับประโยชน์ไม่ตอบกลับมา ธนาคารมีสิทธิที่จะจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นอย่างไรก็ได้ โดยที่ธนาคารไม่ต้องรับผิด แม้ว่าการจัดการดังกล่าว จะทำให้ผู้รับประโยชน์หรือคู่สัญญาอื่นในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวต้องได้รับความเสียหายก็ตาม

ในกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่าข้อสัญญาดังกล่าวเป็นข้อสัญญาที่จัดทำไว้ล่วงหน้าในสัญญา ซึ่งผู้ขอเปิดเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ และเป็นข้อสัญญาที่ทำให้ธนาคารได้เปรียบผู้ขอเปิดเครดิตมากเกินควร เนื่องจากข้อสัญญาดังกล่าวกำหนดให้ธนาคารไม่ต้องรับผิด แม้ความผิดจะเกิดจากการกระทำของธนาคารเอง ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าข้อยกเว้นความรับผิดของธนาคารตาม UCP 600 เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ด้วยเหตุนี้ ข้อยกเว้นความรับผิดของธนาคารดังกล่าวจึงใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

นอกจากนี้ ใน UCP 600 ยังได้กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดของธนาคาร ให้ธนาคารไม่ต้องรับผิดแม้เอกสารที่ผู้รับประโยชน์นำมาขึ้นเป็นเอกสารปลอม หรือไม่มีผลทางกฎหมาย หรือธนาคารไม่ต้องรับผิดในความผิดพลาดที่เกิดจากการจัดส่งเอกสารอีกด้วย ซึ่งข้อยกเว้นความรับผิดเหล่านี้ก็เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ซึ่งสามารถใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเช่นกัน

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ตัดสินว่าอย่างไรจึงจะเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี เนื่องจาก ตัวพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มีปัญหาว่าขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องความเป็นธรรมของสัญญา อย่างเช่น ความในมาตรา 4 กำหนดให้ข้อสัญญาที่มีลักษณะของการได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินไปให้บังคับเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี แต่ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องของความเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีนั้นเป็นอย่างไร

อย่างไรก็ตาม การจะนำพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาปรับใช้แก้สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น ต้องพิจารณาถึงผลดีและผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก เนื่องจากในประเทศอังกฤษไม่นำ Unfair Contract Term Act 1976 มาใช้แก้สัญญาในทางการค้าระหว่างประเทศ โดยเห็นว่าการค้าระหว่างประเทศมีระบบกฎหมายของระหว่างประเทศกำกับอยู่แล้ว เช่น ธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติทางการค้าต่างๆ ดังนั้น จึงเป็นการไม่ควรที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะไปสร้างกฎเกณฑ์แทรกแซงกฎหมายในทางการค้าระหว่างประเทศ และถ้าประเทศใดทำได้ ประเทศอื่นๆ ก็สามารถทำได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่แน่นอนของกฎเกณฑ์ของการค้าระหว่างประเทศที่ต้องการความเป็นเอกรูป แต่อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 นี้ มิได้บัญญัติห้ามมิให้นำไปใช้แก้สัญญาในทางการค้าระหว่างประเทศแต่อย่างใด ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ศาลที่จะพิจารณาว่าจะนำพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 นี้มาปรับใช้แก้สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตหรือไม่ เพียงใด

5.2.3 ความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

แม้ว่าการส่งเอกสารโดยใช้วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (EDI) แทบจะไม่มี ความผิดพลาดที่เกิดจากการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เลย เมื่อเทียบกับการส่งเอกสารโดยวิธีธรรมดา ที่เอกสารอาจสูญหายหรือเสียหายระหว่างทางได้ เนื่องจากการส่งเอกสารโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์นี้ ระบบคอมพิวเตอร์จะทำการส่งเองโดยอัตโนมัติจากเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ส่งเอกสาร ไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ของธนาคาร ซึ่งสะดวกรวดเร็วและใช้เวลาในการส่งเพียงไม่กี่วินาทีเท่านั้น อย่างไรก็ตาม โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดก็อาจมีขึ้นได้เช่นกัน ทั้งเกิดจากตัวอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เอง หรืออาจเกิดจากตัวบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเอกสาร เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์มีไวรัส หรือโปรแกรมทำงานผิดพลาด เป็นต้น ซึ่งในกรณีนี้ทั้งใน eUCP และ UCP 600 มิได้มีหลักเกณฑ์ใดกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้แต่อย่างใด ดังนั้น จึงมีปัญหาว่า ในกรณีที่มีความผิดพลาดที่เกิดจากการส่งเอกสาร ผลจะเป็นอย่างไร และใครจะเป็นผู้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ประเทศไทยนำ UCP และ eUCP มาใช้บังคับกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเท่านั้น และสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์เองก็เป็นเอกสารสัญญาชนิดหนึ่ง ดังนั้น เมื่อ UCP และ eUCP ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องใดไว้ ก็ต้องพิจารณากฎหมายภายในมาปรับใช้กับกรณีที่เกิดขึ้น

กฎหมายภายในของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับอิเล็กทรอนิกส์ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งได้บัญญัติถึงกรณีที่เกิดความผิดพลาดขึ้นจากการส่งเอกสารไว้ในมาตรา 17 ดังนี้

“ในกรณีตามมาตรา 15 หรือมาตรา 16 วรรคหนึ่ง ในระหว่างผู้ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูล ผู้รับข้อมูลมีสิทธิถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับนั้นถูกต้องตามเจตนาของผู้ส่งข้อมูล และสามารถดำเนินการไปตามข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ เว้นแต่ผู้รับข้อมูลได้รู้หรือควรจะรู้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับนั้นมีข้อผิดพลาดอันเกิดจากการส่ง หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือดำเนินการตามวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนแล้ว”

เมื่อพิจารณามาตรา 17 พบว่าบทบัญญัติดังกล่าวได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้รับเอกสารมากกว่าผู้ส่งเอกสาร เนื่องจากมีลักษณะเป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าผู้รับเอกสารถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับมานั้นถูกต้องตามเจตนาของผู้ส่ง ซึ่งหากผู้ส่งเห็นว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับได้รับนั้นไม่ถูกต้อง ผู้ส่งก็มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้รับข้อมูลรู้หรือควรจะรู้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับนั้นมีข้อผิดพลาดที่เกิดจากการส่ง

ดังนั้น โดยหลักแล้ว เมื่อธนาคารได้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จากผู้ส่ง ก็ต้องถือว่าเอกสารนั้นถูกต้อง ธนาคารสามารถชำระราคาตามเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่หากธนาคารรู้หรือควรจะรู้ว่าเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับประโยชน์ส่งมา มีความผิดพลาดเกิดขึ้น ธนาคารก็ต้องถือว่าเอกสารดังกล่าวไม่สมบูรณ์ และไม่ดำเนินการชำระราคาตามเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าหากธนาคารดำเนินการโดยประมาท ไม่ตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้ดี และชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ ทั้งๆ ที่เห็นว่าเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งมา มีความผิดพลาดเกิดขึ้น ผู้เขียนเห็นว่า ธนาคารควรจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าว

5.2.4 การขยายระยะเวลาขึ้นเอกสารของผู้รับประโยชน์

ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อผู้รับประโยชน์ส่งมอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ธนาคารแล้ว ธนาคารตรวจสอบพบว่าเอกสารดังกล่าวมีความไม่สมบูรณ์อยู่ เช่น ตัวหนังสือกลางเลื่อน อ่านไม่ออก เป็นต้น ธนาคารก็จะแจ้งให้แก่ผู้รับประโยชน์ทราบ เพื่อให้ผู้รับประโยชน์ส่งเอกสารดังกล่าวเข้ามาใหม่

โดยในเรื่องการส่งเอกสารของผู้รับประโยชน์นั้น eUCP ได้กำหนดไว้ใน Article e11 ว่า

ก) ถ้า Issuing Bank Confirming Bank หรือ Nominated Bank ได้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แล้วพบว่า เอกสารดังกล่าวมีความไม่สมบูรณ์ก็ให้ธนาคารแจ้งแก่ผู้ยื่นสำแดง พร้อมทั้งร้องขอให้ยื่นสำแดงเอกสารนั้นเข้ามาใหม่

ข) หากธนาคารร้องขอให้ส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใหม่นั้น

1. ให้หยุดนับเวลาตรวจไว้ชั่วคราวก่อน แล้วจึงค่อยนับต่อเมื่อผู้ยื่นสำแดงเอกสารยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใหม่ และ

2. หาก Nominated Bank ไม่ใช่ธนาคารเดียวกับ Confirming Bank ก็ให้ Nominated Bank นั้นต้องแจ้งแก่ Issuing Bank และ Confirming Bank (ถ้ามี) ด้วยว่ากำลังมีการร้องขอให้ยื่นสำแดงเอกสารใหม่ และบอกให้ทราบถึงการหยุดนับเวลาตรวจไว้ชั่วคราวอีกด้วย แต่ว่า

3. หากเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้มีการยื่นสำแดงเข้ามาใหม่ภายในเวลา 30 วัน ตามปฏิทิน ก็ให้ธนาคารถือว่าไม่มีการยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ใดๆ เข้ามาเลย

4. การสิ้นสุดกำหนดเวลาใดๆ จะไม่มีการขยายออกไป²²

²² eUCP - Article e11 (Corruption of an Electronic Record After Presentation)

"a. If an electronic record that has been received by the issuing bank, confirming bank, or another nominated bank appears to have been corrupted, the bank may inform the presenter and may request that the electronic record be re-presented.

b. If the bank requests that an electronic record be re-presented:

i. the time for examination is suspended and resumes when the presenter re-presents the electronic record; and

ii. if the nominated bank is not the confirming bank, it must provide the issuing bank and any confirming bank with notice of the request for re-presentation and inform it of the suspension; but

iii. if the same electronic record is not re-presented within thirty (30) calendar days, the bank may treat the electronic record as not presented, and

iv. any deadlines are not extended."

จากมาตรา e11 หากเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับประโยชน์ส่งมาให้แก่นาคามีความไม่สมบูรณ์ เช่น ตัวหนังสือไม่สม่ำเสมอ หรือมองเห็นได้ไม่ชัดเจน หรือไม่ครบถ้วน หรืออ่านไม่ออก ซึ่งอาจเกิดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำงานผิดพลาด หรือมีไวรัส ธนาคารผู้ดำเนินการตามเครดิตมีหน้าที่ต้องแจ้งถึงความบกพร่องของเอกสารที่ยื่นมานั้นให้ผู้รับประโยชน์ทราบ เพื่อให้ผู้รับประโยชน์จะได้ยื่นเอกสารเข้ามาใหม่

หากธนาคารได้ทำการร้องขอให้ผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารเข้ามาใหม่แล้ว ธนาคารก็ต้องหยุดนับระยะเวลาตรวจเอกสารเอาไว้ชั่วคราวจนกว่าผู้รับประโยชน์จะส่งเอกสารเข้ามาใหม่ และหากผู้รับประโยชน์ไม่ยื่นเอกสารใดๆ เข้ามาใหม่ภายใน 30 วัน มาตรา e11 กำหนดให้ถือว่าไม่เคยมีการยื่นเอกสารใดๆ เข้ามาเลย ผลคือ ผู้รับประโยชน์ไม่สามารถขอรับชำระราคาตามเลตเตอร์ออฟเครดิตได้

นอกจากนี้ กำหนดระยะเวลา 30 วันเพื่อให้ผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารเข้ามาใหม่นี้ มาตรา e11 กำหนดว่าไม่สามารถขยายออกไปอีกด้วย

ปัญหาที่น่าพิจารณา คือ หลักเกณฑ์ในมาตรา e11 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการยื่นเอกสารเข้ามาใหม่นี้ต้องตีความโดยเคร่งครัดเพียงใด ในกรณีที่ผู้รับประโยชน์ไม่สามารถยื่นเอกสารเข้ามาใหม่ได้ทันภายใน 30 วัน เนื่องจากเกิดเหตุสุดวิสัย เช่น ระบบคอมพิวเตอร์มีปัญหา จะสามารถขยายระยะเวลายื่นเอกสารดังกล่าวไปได้หรือไม่

เหตุที่ต้องพิจารณาประเด็นนี้ เนื่องจาก ผลของการไม่สามารถยื่นเอกสารได้ทัน กำหนดระยะเวลา 30 วัน ส่งผลร้ายแรงต่อผู้รับประโยชน์ กล่าวคือ มาตรา e11 ให้ถือว่าไม่มีการยื่นเอกสารใดๆ เข้ามาเลย ซึ่งจะทำให้ผู้รับประโยชน์ไม่ได้รับชำระราคาตามเลตเตอร์ออฟเครดิต อันจะทำให้ผู้รับประโยชน์ได้รับความเสียหายอย่างมาก

ในเรื่องนี้มีผู้เห็นว่า การใช้มาตรา e11 ควรจะพิจารณาประกอบกับมาตรา e5 (e)²³ ซึ่งวางหลักว่า หากธนาคารที่ได้รับการยื่นสำแดงเอกสารเปิดทำการ แต่การรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไม่สามารถรับได้ในวันที่เลตเตอร์ออฟเครดิตหมดอายุลงนั้น และ/หรือ ณ วันสุดท้ายของระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นเอกสารหลังส่งของ แล้วแต่กรณี ก็ให้ธนาคารถือว่าวันนั้นเป็นวันปิดทำการของธนาคาร ดังนั้น วันที่ให้ยื่นเอกสารหลังส่ง และ/หรือวันหมดอายุของเลตเตอร์ออฟ

²³ Ibid, footnote 9, p.9.

เครดิตตามที่กล่าว ก็จะถูกขยายไปได้จนถึงวันแรกของวันทำการที่ระบบการรับเอกสารของธนาคารสามารถกลับมาใช้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้อีกครั้งหนึ่ง²⁴

ผลคือ หากเกิดเหตุสุดวิสัยเป็นเหตุให้ผู้รับประโยชน์ไม่สามารถส่งเอกสารเข้ามาใหม่ได้ทันกำหนดเวลา 30 วัน อันเนื่องมาจากระบบคอมพิวเตอร์ขัดข้อง หรือด้วยเหตุอื่นใด ผู้รับประโยชน์สามารถขอขยายระยะเวลาในการยื่นเอกสารออกไปได้ จนถึงวันที่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้รับเอกสารนั้นจะกลับมาใช้งานได้

ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวความคิดเห็นดังกล่าว เนื่องจาก หากตีความตามมาตรา e11 โดยเคร่งครัด และไม่ยอมให้ผู้รับประโยชน์สามารถขอขยายระยะเวลาในการยื่นเอกสารได้ในทุกกรณี ก็ดูจะเป็นการไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับประโยชน์เท่าใดนัก เพราะผลของมาตรา e11 นี้ร้ายแรงถึงขั้นที่ทำให้ผู้รับประโยชน์ไม่สามารถขอรับชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ฉบับนั้นได้เลย ดังนั้น หากเหตุที่ทำให้ผู้รับประโยชน์ไม่สามารถยื่นเอกสารเข้ามาใหม่ได้ภายในกำหนดระยะเวลา 30 วัน มิได้เกิดจากความผิดของผู้รับประโยชน์แล้ว ผู้เขียนเห็นว่าผู้รับประโยชน์น่าจะสามารถขอขยายระยะเวลาในการยื่นเอกสารได้ ดังเหตุผลที่กล่าวไปข้างต้น

5.2.5 ความรับผิดชอบของธนาคารในกรณีที่ตรวจสอบเอกสารล่าช้า

โดยหลัก เมื่อธนาคารได้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ธนาคารก็มีหน้าที่โดยตรงในการตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้นว่าครบถ้วนถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตหรือไม่ หากธนาคารตรวจพบว่าเอกสารดังกล่าวไม่ครบถ้วนถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟ

²⁴ Article e5 e. "If the bank to which presentation is to be made is open but its system is unable to receive a transmitted electronic record on the stipulated expiry date and/or the last day of the period of time after the date of shipment for presentation, as the case may be, the bank will be deemed to be closed and the date for presentation and/or the expiry date shall be extended to the first following banking day on which such bank is able to receive an electronic record. If the only electronic record remaining to be presented is the notice of completeness, it may be given by telecommunications or by paper document and will be deemed timely, provided that it is sent before the bank is able to receive an electronic record."

เครดิต ธนาคารก็มีหน้าที่ต้องแจ้งการปฏิเสธเอกสารไปยังผู้รับประโยชน์ภายในเวลาอันสมควร เพื่อให้ผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารเข้ามาใหม่ภายในกำหนดเวลาในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งใน eUCP มิได้มีข้อกำหนดเอาไว้โดยตรงว่าธนาคารจะต้องใช้เวลาเท่าใดในการตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว แต่เนื่องจาก eUCP เป็นส่วนหนึ่งของ UCP 600 ดังนั้น การใช้ eUCP จึงต้องใช้ประกอบกับ UCP 600 ด้วย

ใน UCP 600 มาตรา 14(b) วางหลักว่า ทั้ง Nominated Bank Confirming Bank และ Issuing Bank แต่ละธนาคารจะใช้เวลาในการตรวจสอบเอกสารมากที่สุดไม่เกิน 5 วัน ทำการของธนาคารนับแต่วันที่ธนาคารได้มีการรับมอบเอกสารนั้นไว้ และระยะเวลานี้ต้องไม่ตัดทอนเข้ามา ไม่ขยายออกไป ไม่ว่าจะด้วยมีเหตุเกิดขึ้นในวัน หรือหลังจากวันที่ได้ส่งมอบเอกสาร หรือวันสุดท้ายที่ต้องยื่นเอกสารก็ตาม²⁵

แสดงว่าระยะเวลาในการตรวจสอบเอกสารที่ UCP 600 กำหนดไว้นี้เป็นการเด็ดขาด ไม่สามารถย่น หรือขยายได้ ไม่ว่าในกรณีใดๆ ทั้งสิ้น

ดังนั้น ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ก็เช่นกัน ธนาคารก็ต้องใช้เวลาในการตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับประโยชน์ส่งมาให้แก่ธนาคาร ภายใน 5 วันทำการของธนาคาร นับแต่วันที่ธนาคารได้รับใบแจ้งเอกสารครบจำนวนจากผู้รับประโยชน์

ปัญหาที่น่าพิจารณาคือ หากธนาคารใช้เวลาในการตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เกิน 5 วันทำการของธนาคาร หรือหากธนาคารไม่แจ้งการปฏิเสธเอกสาร หรือแจ้งการปฏิเสธเอกสารล่าช้า จนเป็นเหตุให้ผู้รับประโยชน์ได้รับความเสียหาย ผลจะเป็นอย่างไร ซึ่งใน UCP 600 และ eUCP มิได้กำหนดบทลงโทษเอาไว้ ดังนั้น จะถือได้หรือไม่ว่า แม้ธนาคารจะไม่สามารถตรวจสอบเอกสารได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ธนาคารก็ไม่มีควมรับผิดชอบแต่อย่างใด

²⁵ Article 14 b. "A nominated bank acting on its nomination, a confirming bank, if any, and the issuing bank shall each have a maximum of five banking days following the day of presentation to determine if a presentation is complying. This period is not curtailed or otherwise affected by the occurrence on or after the date of presentation of any expiry date or last day for presentation."

ในกรณีนี้ UCP 400 มาตรา 16 กำหนดว่าถ้าธนาคารไม่สามารถตรวจสอบเอกสารให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาตามสมควร ธนาคารสันนิษฐานที่จะกล่าวอ้างว่าข้อความในเอกสารไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดในเอกสารเครดิต

หมายความว่า ตาม UCP 400 หากธนาคารไม่สามารถตรวจสอบเอกสารให้เสร็จภายในระยะเวลาอันสมควร ธนาคารจะถูกปิดปากให้ต้องยอมรับว่าเอกสารที่ผู้ขายส่งมานั้นถูกต้องตรงกับเลตเตอร์ออฟเครดิต และต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ไป ซึ่งหากผู้ซื้อเห็นว่าเอกสารดังกล่าว ไม่ถูกต้องตรงตามที่กำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิต ผู้ซื้อก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ชำระเงินให้แก่ธนาคารได้

ทั้งนี้ใน UCP 500 และ UCP 600 ไม่มีข้อกำหนดปิดปากธนาคารดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม จะหมายความว่าหรือไม่ว่าธนาคารสามารถตรวจสอบเอกสารเกินกว่าระยะเวลาที่ UCP กำหนดได้ โดยไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ

ในเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ภายใต้กฎเกณฑ์ของ UCP 600 ธนาคารไม่น่าจะมีหน้าที่และความรับผิดชอบน้อยกว่าที่ปรากฏใน UCP 400 เนื่องจากเจตนารมณ์ของหลักเกณฑ์นี้ที่กำหนดว่าให้ธนาคารต้องตรวจสอบเอกสารให้แล้วเสร็จภายใน 5 วันนั้น มีเจตนาให้ธนาคารต้องตรวจสอบเอกสารด้วยความรวดเร็ว ซึ่งเป็นการแก้ไขข้อกำหนดจาก UCP 500 มาตรา 13 (b) ที่กำหนดให้ธนาคารต้องตรวจสอบเอกสารให้แล้วเสร็จ “ภายในระยะเวลาตามสมควรแต่ไม่เกิน 7 วันทำการ”²⁶

เหตุที่ UCP 600 กำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบเอกสารของธนาคารให้สั้นลงเนื่องจาก เลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นเอกสารที่มีวันหมดอายุ ดังนั้น จึงไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะขยายระยะเวลาในการตรวจสอบเอกสารออกไป เพื่อให้ผู้รับประโยชน์จะแน่ใจได้ว่า หากเอกสารที่นำมายื่นนั้นไม่ถูกต้อง จะได้สามารถทำให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

ดังนั้น แม้ว่า UCP 600 จะไม่ได้กำหนดเอาไว้อย่างชัดแจ้งว่าหากธนาคารผู้ดำเนินการตามเครดิตไม่ตรวจสอบเอกสารภายใน 5 วันทำการของธนาคาร ผลจะเป็นเช่นไร แต่

²⁶ UCP 500 Article 13 (b) “The issuing Bank, the Confirming Bank, if any, or a Nominated Bank acting on their behalf, shall each have a reasonable time, not to exceed seven banking days following the day of receipt of the documents and determine the documents, to examine the documents and determine whether to take up or refuse the documents and to inform the party from which it received the documents accordingly.”

เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของ UCP 600 แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ธนาคารน่าจะต้องมีความรับผิดชอบในกรณีดังกล่าว โดยอาจให้ศาลใช้วิภาษวิธีในการปรับบทลงโทษตามสมควรแก่กรณี²⁷

5.2.6 การใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบเอกสารของธนาคาร

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าธนาคารมีหน้าที่โดยตรงในการตรวจสอบเอกสาร ดังนั้นธนาคารจึงต้องตรวจสอบเอกสารด้วยความระมัดระวัง ซึ่งเมื่อพิจารณาในทางกฎหมายความระมัดระวังมีหลายระดับ เช่น ระวังระดับระดับวิญญูชน ระวังระดับผู้ประกอบวิชาชีพ เป็นต้น ซึ่งใน eUCP หรือแม้แต่ใน UCP 600 เองก็ไม่ได้กล่าวถึงระดับความระมัดระวังในการตรวจสอบเอกสารของธนาคารเอาไว้ว่าธนาคารจะต้องใช้ความระมัดระวังในระดับใดในการตรวจสอบเอกสารที่ผู้รับประโยชน์นำมายื่นแก่ธนาคาร

ปัญหาที่ต้องพิจารณาคือ ธนาคารต้องใช้ความระมัดระวังในระดับใดในการตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และหากธนาคารมิได้ใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบเอกสารแล้ว ธนาคารจะมีความรับผิดชอบหรือไม่ ซึ่งเหตุที่ต้องพิจารณาเรื่องระดับความระมัดระวังในการตรวจสอบเอกสารของธนาคาร เนื่องจากการใช้ระดับความระมัดระวังที่แตกต่างกันส่งผลให้ธนาคารมีความรับผิดชอบแตกต่างกันด้วย

ในประเด็นนี้มีนักกฎหมายให้ความเห็นว่า “ตามปกติประเพณีของการให้บริการทางการเงินการธนาคารนั้น ธนาคารต้องมีและใช้ความรู้ ความสามารถ และความระมัดระวังในระดับ “มืออาชีพ” ในบรรดาบริการต่างๆ ทุกอย่างที่เป็นบริการทางการเงินการธนาคาร ซึ่งธนาคารเสนอขายแก่ลูกค้าของตน มาตรฐานนี้สูงกว่าที่ระบบกฎหมายและประชาคมพึงจะคาดหมายได้จากบุคคลและสถาบันประกอบการค้าอื่นๆ ที่มีใช้การธนาคาร ดังนั้น ไม่ว่าเอกสารต่างๆ อันเป็นหลักฐานสำหรับพิสูจน์ถึงความมีอยู่ และความเป็นไปของการให้บริการทางการเงินการธนาคาร จะมีข้อความกำหนดถึงมาตรฐานความระมัดระวัง ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการให้บริการนั้นๆ หรือไม่ก็ตาม ก็ต้องถือว่านิติกรรมสัญญานั้นๆ มีข้อสัญญากำหนดบังคับอยู่โดย

²⁷ อนุสรณ์ ศุระศรางค์, “ความรับผิดชอบของธนาคาร : UCP 400 เทียบ UCP 500”, หลักกฎหมายหลายธุรกิจ, ปีที่ 1, ฉบับที่ 7, (กรกฎาคม 2546), น.72-80.

ปริญญว่าธนาคารผู้ให้บริการมีหน้าที่ให้บริการด้วยความระมัดระวัง ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญเช่นผู้มีวิชาชีพในการให้บริการนั้น การที่จะจำกัด ตัดรอน หรือยกเว้นมาตรฐานความรับผิดชอบและหน้าที่ของธนาคารเป็นประการอื่น ข้อจำกัด ตัดรอน หรือยกเว้นความรับผิดชอบนั้น ก็จะต้องทำเป็นสัญญา และมีเนื้อความเฉพาะเจาะจงและชัดเจนว่ามุ่งประสงค์จะจำกัด ตัดรอน หรือยกเว้นความรับผิดชอบของธนาคารผู้ให้บริการในแง่ใด ในข้อเท็จจริงใด มีขอบเขตเพียงใด และลูกค้าผู้ให้บริการต้องตกลงยินยอมด้วย”²⁸

นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาของศาลฎีกาในทำนองเดียวกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1795/2541 ตัดสินว่า จำเลยเป็นธนาคารผู้รับฝากเงินเป็นอาชีพโดยหวังผลประโยชน์ในการเอาเงินฝากของผู้ฝากไปแสวงหาผลประโยชน์จะต้องใช้ความระมัดระวังและ ความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษตรวจสอบลายมือชื่อผู้จ่ายว่าเหมือนลายมือชื่อที่ให้ตัวอย่างไว้แก่จำเลยหรือไม่ ฉะนั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ใช้ความระมัดระวัง และ ความรู้ความชำนาญดังกล่าวแต่อย่างใด การที่จำเลยได้จ่ายหรือหักบัญชีเงินฝากของโจทก์ให้บุคคลอื่นไปจึงถือได้ว่า เป็นความประมาทเลินเล่อของจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2103/2540 ตัดสินว่า การที่จำเลยที่ 1 ประกอบธุรกิจการธนาคาร ซึ่งเป็นธุรกิจอันเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน การรับฝากเงินและการจ่ายเงินตามเช็คที่มีผู้มาขอเบิกเงินจากธนาคารเป็น ธุรกิจส่วนหนึ่งของจำเลยที่ 1 ซึ่งจะต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ และโดยที่จำเลยที่ 3 เป็นสมุห์บัญชีลูกจ้างของจำเลยที่ 1 มีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของข้อความในเช็ค และลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายในเช็คที่นำมาขอเบิกเงินจากธนาคารของ จำเลยที่ 1 จำเลยที่ 3 ย่อมมีความชำนาญในการตรวจสอบลายมือชื่อในเช็คว่าเป็นลายมือชื่อของลูกค้ายัดสั่งจ่ายหรือไม่ ยิ่งกว่าบุคคลธรรมดา ทั้งจำเลยที่ 3 จะต้องมีความระมัดระวังใน การจ่ายเงินตามเช็คยิ่งกว่าวิญญูชนทั่ว ๆ ไปเพราะเป็นงานในหน้าที่ของจำเลยที่ 3 ที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ การที่จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้จัดการธนาคารจำเลย ที่ 1 และจำเลยที่ 3 จ่ายเงินตามเช็คพิพาทให้แก่ผู้นำมาเรียกเก็บเงินไปโดยที่ลายมือชื่อผู้สั่ง จ่ายในเช็คดังกล่าวไม่ใช่ลายมือชื่อโจทก์ทั้งที่มีตัวอย่างลายมือชื่อโจทก์ ที่ให้ไว้แก่จำเลยที่ 1 กับมีเช็คอีกหลายฉบับที่โจทก์เคยสั่งจ่ายไว้อยู่ที่จำเลยที่ 1

²⁸ พรชัย วิวัฒน์ภทกุล, หลักกฎหมายแพ่งว่าด้วยการให้บริการธนาคาร, พิมพ์ครั้งที่ 2, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น.32.

ยิ่งกว่านั้นลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายในเช็คพิพาทก็มีลักษณะแตกต่างกับตัวอย่าง ลายมือชื่อของโจทก์ที่ให้ไว้แก่จำเลยที่ 1 ก่อนข้างชัดเจน ซึ่งหากได้ใช้ความระมัดระวังใน การปฏิบัติหน้าที่โดยละเอียด รอบคอบจะต้องทราบว่าลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายใน เช็คพิพาทเป็นลายมือชื่อปลอม การกระทำของ จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงเป็นการกระทำที่ขาดความระมัดระวังในฐานะที่จำเลยเป็นผู้มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบการจ่ายเงินตามเช็คพิพาท อันเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทำให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ เป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์ จำเลยที่ 1 ในฐานะนายจ้าง และจำเลยที่ 3 จึง ต้องรับผิดชอบโจทก์ตาม ป.พ.พ.มาตรา 420 และมาตรา 425

เมื่อพิจารณาจากความเห็นของนักกฎหมายและคำพิพากษาของศาลฎีกาข้างต้น แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจาก ธนาคารเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่ผู้รับประโยชน์นำมายื่นสำแดงว่าเอกสารดังกล่าวตรงตามที่ระบุไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิต อิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ ธนาคารจึงเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษในการตรวจสอบเอกสารยิ่ง กว่าบุคคลธรรมดา ดังนั้นธนาคารผู้ดำเนินการตามเลตเตอร์ออฟเครดิตจึงต้องใช้ความระมัดระวัง ในการตรวจสอบเอกสารอย่างผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งหากธนาคารมิได้ใช้ความระมัดระวังในระดับผู้ ประกอบวิชาชีพในการตรวจสอบเอกสารจนเป็นเหตุให้ผู้รับประโยชน์ได้รับความเสียหาย ธนาคาร ก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่ผู้รับประโยชน์

5.2.7 กรณีที่ข้อตกลงในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างจาก หลักเกณฑ์ใน eUCP

เนื่องจาก eUCP ไม่ใช่กฎหมาย จึงไม่มีผลบังคับในตัวเอง สภาพบังคับของ eUCP เกิดจากเจตนาของคู่สัญญาที่ประสงค์จะให้ eUCP มีผลใช้บังคับกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต อิเล็กทรอนิกส์ของตน เป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา

ในกรณีเช่นนี้ ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ใน eUCP จึงถือว่าเป็นข้อกำหนด หรือข้อ สัญญา หรือส่วนหนึ่งของสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นั่นเอง

การที่ eUCP เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา ปัญหาคือ หากข้อตกลงในสัญญาเลตเตอร์ ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่คู่สัญญากำหนดไว้ แตกต่างจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดใน eUCP จะใช้ อะไรบังคับกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นั้น ในเมื่อทั้ง eUCP และข้อตกลงใน สัญญาต่างก็มีฐานะเป็นข้อสัญญาเหมือนกัน

ปัญหาดังกล่าวปรากฏชัดใน eUCP มาตรา e8 ที่กำหนดว่า หาก UCP หรือ eUCP ต้องการให้ยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์หนึ่งฉบับจริง หรือหนึ่งฉบับสำเนา หรือจะมากกว่านั้นก็ตาม ให้ยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพียงฉบับเดียวก็เพียงพอแล้ว²⁹

หากผู้ซื้อต้องการให้ผู้ขายส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นต้นฉบับพร้อมทั้งสำเนาด้วย จึงกำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่าให้ส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นต้นฉบับพร้อมทั้งสำเนาด้วย แต่ผู้ขายกลับส่งเฉพาะเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพียงฉบับเดียว และธนาคารก็จ่ายเงินให้แก่ผู้ขายไป ในกรณีเช่นนี้ ธนาคารจะอ้างได้หรือไม่ว่าตนไม่ได้ทำผิดหน้าที่เนื่องจาก เป็นไปตามหลักเกณฑ์ใน eUCP และผู้ซื้อจะอ้างได้หรือไม่ว่าธนาคารทำผิดหน้าที่เนื่องจากไม่เป็นไปตามข้อกำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์

ในเรื่องนี้ไม่ได้มีการกำหนดเอาไว้ใน eUCP แต่อย่างใดว่าสามารถกำหนดดยกเว้น มาตราใดมาตราหนึ่งที่ไม่ประสงค์จะให้ใช้บังคับกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ของตนได้ แต่เนื่องจาก eUCP มาตรา e2 กำหนดว่าเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ใดที่อยู่ภายใต้บังคับของ eUCP ก็ถือว่าอยู่ภายใต้บังคับของ UCP ด้วย โดยไม่ต้องระบุว่าอยู่ภายใต้บังคับของ UCP³⁰

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ในมาตรา 1 ใน UCP 600 ที่กำหนดว่าให้ใช้ UCP บังคับกับ เครดิตที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าใช้ UCP 600 บังคับ เว้นแต่จะมีการเปลี่ยนแปลง หรือยกเว้น เอาไว้ในเครดิต อย่างชัดเจน หมายความว่า ในกรณีที่คู่สัญญาได้ตกลงกันให้ใช้ UCP บังคับแก่ เลตเตอร์ออฟเครดิตแล้ว แต่คู่สัญญาประสงค์จะไม่ใช้หลักเกณฑ์มาตราใดมาตราหนึ่ง หรือส่วนใด ส่วนหนึ่งของ UCP บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตของตน ก็สามารถทำได้โดยการระบุข้อตกลง เช่นว่านั้นไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตอย่างชัดเจน เช่นนี้ ก็เป็นไปตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญา คือไม่ใช้หลักเกณฑ์มาตราดังกล่าวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น

หากเป็นกรณีที่คู่สัญญาไม่ได้ระบุเอาไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตอย่างชัดเจนว่าจะไม่ใช้หลักเกณฑ์มาตราใดมาตราหนึ่งใน UCP บังคับแก่สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตของตน แต่ได้

²⁹ Article e8 “Any requirement of the UCP or an eUCP credit for presentation of one or more originals or copies of an electronic record is satisfied by the presentation of one electronic record”

³⁰ Article e2 a. “A credit subject to the eUCP (“eUCP credit”) is also subject to the UCP without express incorporation of the UCP.”

ระบุข้อตกลงอย่างอื่นซึ่งแตกต่างจากที่ UCP กำหนดเอาไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตในกรณีเช่นนี้ ไม่น่าจะนำ UCP มาตรา 1 มาใช้บังคับแก่กรณีได้ เนื่องจากหลักเกณฑ์มาตรา 1 ไม่ได้กำหนดครอบคลุมถึงกรณีดังกล่าวอย่างชัดเจน

ในกรณีดังกล่าว เป็นเรื่องที่ต้องสัญญา 2 ข้อสัญญาขัดแย้งกัน ดังนั้นจึงต้องพิจารณาว่าข้อสัญญาใดใช้บังคับได้ ซึ่งก่อนอื่นต้องพิจารณาว่าหลักเกณฑ์ใน eUCP และข้อตกลงในสัญญาขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรมหรือไม่ หากทั้งหลักเกณฑ์ใน eUCP และข้อตกลงในสัญญาไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่ใช่อ้างสัญญาไม่เป็นธรรมแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะใช้ข้อตกลงของคู่สัญญาบังคับกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นั้น แม้ว่าข้อตกลงดังกล่าวจะขัดแย้งกับหลักเกณฑ์ใน eUCP ก็ตาม ด้วยเหตุผลที่ว่าสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นำหลักเกณฑ์ใน eUCP มาใช้ในฐานะที่เป็นข้อสัญญามาตรฐาน ดังนั้น eUCP จึงเป็นข้อสัญญาทั่วไป ส่วนเจตนารมณ์ของคู่สัญญาที่แตกต่างจากหลักเกณฑ์ใน eUCP นั้น เป็นข้อตกลงเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องใช้ข้อตกลงตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญาบังคับแก่สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ทำนองเดียวกับหลักเฉพาะยกเว้นหลักทั่วไป

5.2.8 สถานที่ในการส่งเอกสาร

eUCP มาตรา e5 กำหนดว่าในการยื่นสำแดงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องระบุสถานที่เพื่อการยื่นสำแดงเอกสารไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ด้วย หรือในกรณีที่มีการยื่นสำแดงทั้งเอกสารกระดาษและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากจะต้องระบุสถานที่ยื่นสำแดงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ก็ต้องระบุสถานที่ยื่นสำแดงเอกสารที่เป็นกระดาษเอาไว้ด้วย³¹

โดยปกติแล้ว ผู้รับประโยชน์หรือผู้ที่มีหน้าที่ในการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ธนาคารจะส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวโดยวิธีการส่งเอกสารผ่าน E-mail Address ของ

³¹ Article e5

a. "An eUCP credit allowing presentation of:

i. electronic records must state a place for presentation of the electronic records.

ii. Both electronic records and paper documents must also state a place for presentation of the paper documents."

ธนาคาร ดังนั้น E-mail Address จึงอาจถือได้ว่าเป็นสถานที่สำหรับยื่นสำแดงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

เนื่องจาก เอกสารอิเล็กทรอนิกส์มิใช่เอกสารกระดาษที่ผู้รับประโยชน์สามารถเดินเข้าไปยื่นให้แก่ธนาคารเองได้ แต่เป็นเอกสารที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งโดยปกติธนาคารจะใช้ E-mail Address เป็นช่องทางในการรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จากผู้รับประโยชน์ ดังนั้น eUCP จึงมีข้อกำหนดให้ผู้ส่งและผู้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในการยื่นสำแดงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ลงไปในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

การที่ต้องกำหนดให้ผู้ส่งและผู้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในการยื่นเอกสารตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้รับประโยชน์สามารถตรวจสอบได้ว่าธนาคารได้รับเอกสารแล้วหรือยัง นอกจากนี้ อีกนัยหนึ่ง การระบุสถานที่ยื่นสำแดงเอกสารยังเป็นการยืนยันถึงความมีตัวตนแน่นอนของทั้งผู้ส่งและผู้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทำให้คู่สัญญาในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์มั่นใจได้ว่า เมื่อมีการผิดสัญญากันเกิดขึ้น จะสามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ ทั้งนี้ เนื่องจาก ในการฟ้องร้องดำเนินคดีจำเป็นต้องรู้สถานที่ตั้งของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อใช้ในการส่งเอกสารให้แก่คู่ความ

สำหรับประเด็นนี้มีนักกฎหมายไม่เห็นด้วยกับการที่ให้ระบุที่อยู่ของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เป็น E-mail Address ดังกล่าว โดยเห็นว่าที่อยู่อิเล็กทรอนิกส์ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นสถานที่ในการยื่นสำแดงเอกสาร เพราะเป็นการยากที่จะตรวจสอบถึงที่อยู่แท้จริงของทั้งผู้ส่งและผู้รับ แม้ว่าธนาคารจะใช้ที่อยู่อิเล็กทรอนิกส์ที่มีความปลอดภัยสูงก็ตาม เว้นแต่จะ จะมีการใช้บริการของระบบการจัดการ เช่น bolero.net เป็นต้น

ทั้งนี้ ได้มีการเสนอให้ระบุสถานที่ทางกายภาพที่จะยื่นสำแดงเอกสารแทนการระบุที่อยู่เป็น E-mail Address เช่น ธนาคารสำนักงานใหญ่ หรือ ธนาคารสาขาที่จะยื่นสำแดงเอกสาร เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์มีความมั่นใจได้ว่าผู้รับและผู้ส่งเอกสารมีตัวตนแน่นอน³²

นอกจากนี้ แนวความคิดของนักกฎหมายที่เสนอให้กำหนดสถานที่ในการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เป็นสถานที่ทางกายภาพยังสอดคล้องกับกฎหมายของประเทศไทย อันได้แก่

³² Ibid., footnote 9, p.9

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งบัญญัติเรื่องสถานที่ในการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไว้ในมาตรา 24 ดังนี้

“การรับหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้ถือว่าได้ส่ง ณ ที่ทำการงานของผู้ส่งข้อมูล หรือได้รับ ณ ที่ทำการงานของผู้รับข้อมูล แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูลมีที่ทำการงานหลายแห่ง ให้ถือเอาที่ทำการงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุดกับธุรกรรมนั้นเป็นที่ทำการงานเพื่อประโยชน์ตามวรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่สามารถกำหนดได้ว่าธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับที่ทำการงานแห่งใดมากที่สุด ให้ถือเอาสำนักงานใหญ่เป็นสถานที่ที่ได้รับหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

ในกรณีที่ไม่ปรากฏที่ทำการงานของผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูล ให้ถือเอาถิ่นที่อยู่ปกติเป็นสถานที่ที่ส่งหรือได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ความในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับกับการส่งและการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยวิธีการทางโทรเลขและโทรพิมพ์ หรือวิธีการสื่อสารอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา”

5.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ ของการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ข้างต้น แล้วจะเห็นได้ว่า ปัญหาเกือบทั้งหมดเกิดจากการตีความของกฎหมายและกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ทั้งที่เป็นกฎหมายภายในของประเทศไทยเอง และทั้งที่เป็นกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น UCP 600 หรือ eUCP เองก็ตาม กำหนดเอาไว้มั่วชัดเจน และไม่ครอบคลุมถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ได้ในทุกกรณี ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

5.3.1 กำหนดเป็นข้อตกลงให้ชัดเจนไว้ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ปัญหาที่อาจเกิดจากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ส่วนมากจะเกิดจากการตีความหลักเกณฑ์ใน UCP และ eUCP ไม่ชัดเจนและครอบคลุมเพียงพอ ซึ่งแม้ว่าการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยวิธีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ใน UCP และ eUCP นั้น จะเป็นการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นได้โดยตรง แต่เนื่องจาก UCP และ eUCP กำหนดขึ้นโดยสภาหอการค้านานาชาติ ดังนั้น การที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงทำได้ยาก และต้องใช้เวลา

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการให้คู่สัญญาในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ กำหนดข้อตกลงต่างๆ ที่ตนต้องการให้ชัดเจนลงไปในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ของตน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

ตัวอย่างเช่น หากคู่สัญญาต้องการให้ธนาคารต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น หากธนาคารตรวจสอบเอกสารไม่ทันตามกำหนดระยะเวลา 5 วัน ตาม UCP 600 ก็อาจกำหนดลงไปในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ให้ชัดเจนว่า “ในกรณีที่ธนาคารผู้ดำเนินการตามเครดิตไม่สามารถตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับประโยชน์ให้แก่ธนาคารให้แล้วเสร็จได้ภายใน 5 วันทำการ ธนาคารต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย” เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การกำหนดข้อตกลงต่างๆ ลงไปในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นี้ ก็ไม่อาจแก้ไขปัญหาก็อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด เนื่องจาก การกำหนดข้อตกลงของคู่สัญญาบางกรณีก็อาจเป็นการขัดต่อหลักเกณฑ์ของหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน UCP หรือ eUCP ซึ่งหากยอมให้ทำเช่นนั้นได้ จะทำให้เกิดปัญหาในการใช้ UCP และ eUCP

นอกจากนี้ การที่คู่สัญญากำหนดรายละเอียดลงไปในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์มากเกินไปนั้น จะทำให้สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์มีความยุ่งยากและซับซ้อน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวจะต้องเสียเวลาในการอ่านและทำความเข้าใจกับรายละเอียดของสัญญา ซึ่งหากคู่สัญญากำหนดรายละเอียดของสัญญาที่ผิดแผกแตกต่างจากหลักการใน UCP หรือ eUCP มากจนเกินไป จะทำให้สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวไม่เป็นสากล ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการใช้งาน อันเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของกระบวนการค้าระหว่างประเทศที่ต้องการความสะดวก รวดเร็ว และต้องมีหลักเกณฑ์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการติดต่อค้าขาย

แม้ว่าการแก้ไขปัญหามาโดยการกำหนดเป็นข้อตกลงให้ชัดเจนในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นวิธีที่ง่ายและสะดวกสำหรับคู่สัญญาที่ต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดจากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากเป็นวิธีที่คู่สัญญาสามารถแก้ไขปัญหาก็อาจเกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง แต่อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีการดังกล่าวก็อาจมีข้อเสียตามมา ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น หากคู่สัญญาต้องการใช้วิธีการนี้ในการแก้ไขปัญหาก็ควรต้องกำหนดข้อตกลงด้วยความระมัดระวัง โดยหลีกเลี่ยงในส่วนที่เป็นผลเสียที่จะตามมา

5.3.2 บัญญัติกฎหมายไทยเพื่อมาบังคับใช้กับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์

แม้ว่าการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยโดยวิธีการกำหนดข้อตกลงของคู่สัญญาลงไปในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์อย่างชัดแจ้ง จะเป็นการแก้ไขปัญหที่ง่ายและสะดวกในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม การกำหนดข้อตกลงในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นั้น ก็ยังมีข้อเสียอยู่หลายประการ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้เสนอวิธีการแก้ไขปัญหที่อาจเกิดจากการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งก็คือการออกกฎหมายไทยเพื่อมาบังคับใช้กับเลตเตอร์ออฟเครดิตและเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะนอกเหนือจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

เหตุที่ต้องมีการร่างกฎหมายเพื่อมาบังคับใช้กับเลตเตอร์ออฟเครดิตและเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากหลักเกณฑ์ต่างๆ ใน UCP และ eUCP มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ในรายละเอียดทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เรื่องกลั่นแกล้งในเลตเตอร์ออฟเครดิต เรื่องสิทธิไล่เบี้ยระหว่างธนาคาร เรื่องการปฏิบัติตามเลตเตอร์ออฟเครดิตอย่างเคร่งครัด เป็นต้น ซึ่งหลักเกณฑ์ใดที่ UCP ไม่ได้กำหนดไว้ก็ต้องใช้มาตรา 4 เพื่อมาอุดช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งเมื่อไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยเฉพาะ ก็ต้องใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญาทั่วไป ทำให้ผลในทางกฎหมายไทยผิดแผกแตกต่างไปจากมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติที่ยึดถือกันอยู่ในวงการค้าพาณิชย์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ การจะแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อให้สามารถรองรับกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ได้ก็จะเป็นการยุ่งยาก เนื่องจากกฎหมายแต่ละฉบับก็มีวัตถุประสงค์ในการใช้งานแตกต่างกัน

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้มีกฎหมายขึ้นมา เพื่อบังคับใช้กับเลตเตอร์ออฟเครดิตและเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ เพื่อให้คู่สัญญาได้รู้ถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน

โดยในกฎหมายที่ใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตนี้ ผู้เขียนเห็นว่าให้คงรูปแบบของข้อกำหนดใน UCP 600 และ eUCP เอาไว้ เนื่องจากสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์เป็นสัญญาที่ใช้ในการชำระราคาระหว่างประเทศ ผลทางกฎหมายของสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยจะได้ไม่ผิดแผกแตกต่างจากในประเทศอื่น และให้มีบทบัญญัติเพิ่มเติมในส่วนที่ข้อกำหนดใน UCP 600 และ eUCP กำหนดเอาไว้ไม่ชัดเจน เพื่อให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่ผู้เขียนเสนอให้เห็นถึงปัญหาข้างต้น ดังนี้

(1) การตอบกลับการแจ้งการปฏิเสธเอกสารของธนาคาร

เนื่องจากใน eUCP มิได้กำหนดให้ชัดเจนในประเด็นที่ว่าผู้รับประโยชน์สามารถขอขยายระยะเวลาในการตอบกลับการแจ้งการปฏิเสธเอกสารของธนาคารได้หรือไม่ ซึ่งทำให้เกิดความคลุมเครือ เวลาใช้ eUCP มาตรา e7 ทำให้ต้องตีความ ซึ่งแต่ละคนอาจตีความมาตราดังกล่าวแตกต่างกันไป ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจน แน่นนอน ในการใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีบทบัญญัติที่ชัดเจนในเรื่องนี้ โดยอาจกำหนดว่า “ในกรณีที่เกิดเหตุขัดข้องทำให้ไม่สามารถแจ้งการตอบกลับการปฏิเสธเอกสารได้ภายในระยะเวลา 30 วัน ผู้รับประโยชน์สามารถขอขยายระยะเวลาการตอบกลับการแจ้งการปฏิเสธเอกสารของธนาคารได้ ทั้งนี้ จะต้องแจ้งให้ธนาคารทราบภายในวันสุดท้ายของกำหนดระยะเวลาดังกล่าว”

(2) ข้อกำหนดยกเว้นความรับผิดชอบของธนาคาร

เกี่ยวกับประเด็นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์น่าจะมีข้อกำหนดถึงขอบเขตการยกเว้นความรับผิดชอบของธนาคารเอาไว้ให้ชัดเจน มิใช่ กำหนดให้ธนาคารสามารถยกเว้นความรับผิดชอบได้ในทุกกรณี ดังเช่นข้อกำหนดใน UCP หรือ eUCP ที่กำหนดให้ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบแม้เอกสารที่ส่งมาจะเป็นเอกสารปลอม หรือไม่ถูกต้อง เนื่องจากจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับประโยชน์ ซึ่งในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่าอาจกำหนดให้ธนาคารต้องรับผิดชอบในกรณีที่ความผิดพลาดเกิดจากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของธนาคาร

เช่นกำหนดว่า “ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบความไม่สมบูรณ์ของเอกสาร แม้เอกสารที่ส่งมาจะเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องก็ตาม แต่ข้อยกเว้นความรับผิดชอบดังกล่าวมิให้นำมาใช้ในกรณีที่ธนาคารรู้หรือควรรู้ว่าเอกสารไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้อง หรือความไม่สมบูรณ์ของเอกสารที่ส่งมาดังกล่าวนั้นเป็นที่เห็นประจักษ์”

(3) ความผิดพลาดที่อาจเกิดจากการส่งเอกสาร

แม้ว่าการส่งเอกสารโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์จะมีโอกาสเกิดความผิดพลาดในการส่งเอกสารดังกล่าวได้น้อยมาก แต่อย่างไรก็ดี ความผิดพลาดในการส่งเอกสารก็ย่อมจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ บทบัญญัติในกฎหมายไทย และหลักเกณฑ์ใน eUCP ต่างก็ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวเอาไว้แต่อย่างใด ซึ่งทำให้เกิดปัญหาว่าหากมีความผิดพลาดดังกล่าวเกิดขึ้นผลจะเป็นอย่างไร ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าในกฎหมายที่เกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ของไทยควรจะมีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับเรื่องความผิดพลาดในการส่งเอกสารด้วย เพื่อรองรับความปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น โดยอาจกำหนดว่า

“ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับได้รับมานั้นถูกต้อง เว้นแต่ผู้รับจะรู้หรือควรรู้ได้ว่าเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่ถูกต้อง

หากความผิดพลาดที่เกิดจากการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มิใช่ความผิดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย”

(4) การขยายระยะเวลาในการยื่นเอกสารของผู้รับประโยชน์

เมื่อพิจารณาข้อกำหนดใน eUCP แล้วพบว่า มาตรา e11 วางหลักว่า “ถ้า Issuing Bank หรือ Confirming Bank หรือ Nominated Bank ได้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ให้ธนาคารแจ้งแก่ผู้ยื่นสำแดง พร้อมทั้งร้องขอให้ยื่นเอกสารเข้ามาใหม่ และหากเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้ยื่นเข้ามาใหม่ภายใน 30 วัน ตามวันปฏิทิน ก็ให้ธนาคารถือว่าไม่ได้มีการยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ใดๆ เข้ามาเลย และการสิ้นสุดกำหนดระยะเวลาไม่มีการขยายออกไป”³³

³³ ดู eUCP Article e11

ในกรณีนี้ หากผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารเข้ามาใหม่ไม่ทันภายในกำหนดระยะเวลา ผลคือผู้รับประโยชน์จะไม่ได้รับชำระราคาตามเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์เลย โดยผลของมาตรา e11 แต่เนื่องจาก ผู้เขียนเห็นว่ามาตรา e11 ควรจะใช้ประกอบกับมาตรา e5 ซึ่งวางหลักว่า “หากธนาคารไม่สามารถรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้ในวันที่เลตเตอร์ออฟเครดิตหมดอายุ และ/หรือวันสุดท้ายของระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นเอกสาร ให้ถือว่าวันนั้นเป็นวันปิดทำการของธนาคาร ดังนั้น วันที่กำหนดให้ยื่นเอกสารหรือวันหมดอายุของเลตเตอร์ออฟเครดิตก็จะขยายไปจนถึงวันที่ระบบกลับมาใช้งานได้อีกครั้งหนึ่ง”³⁴ ผลคือ หากผู้รับประโยชน์ไม่สามารถยื่นเอกสารเข้าไปใหม่ได้ กำหนดระยะเวลา อันเนื่องมาจากเหตุสุดวิสัย เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ขัดข้อง ผู้รับประโยชน์ก็สามารถขยายระยะเวลาที่จะต้องยื่นเอกสารได้จนถึงวันที่ระบบคอมพิวเตอร์กลับมาใช้งานได้อีกครั้งหนึ่ง

สำหรับในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายที่ใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตของไทย น่าจะมีการกำหนดให้ชัดเจนว่า กำหนดระยะเวลาการยื่นเอกสารของผู้รับประโยชน์ไม่สามารถขยายได้ เว้นแต่กรณีที่เกิดเหตุสุดวิสัย เช่นวางหลักว่า

“หากธนาคารผู้ดำเนินการตามเครดิต ได้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความไม่สมบูรณ์ ให้ธนาคารแจ้งแก่ผู้ยื่นสำแดง พร้อมทั้งร้องขอให้ยื่นเอกสารเข้ามาใหม่ภายในระยะเวลา 30 วันตามวันปฏิทิน นับจากวันที่ธนาคารแจ้งให้ผู้ยื่นสำแดงเอกสารทราบ

หากผู้ยื่นสำแดงเอกสารมิได้ยื่นเอกสารเข้ามาใหม่ภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ก็ให้ธนาคารถือว่าไม่ได้มีการยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ใดๆ เข้ามาเลย

การสิ้นสุดกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่งไม่มีการขยายออกไป เว้นแต่ในกรณีที่เกิดความขัดข้องเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ทำให้ธนาคารไม่สามารถรับเอกสารที่ยื่นเข้ามาได้ ให้ขยายระยะเวลาออกไปจนกว่าระบบคอมพิวเตอร์จะทำงานได้ตามปกติ”

(5) การใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบเอกสาร

เนื่องจากข้อกำหนดใน eUCP ไม่มีข้อใดที่กำหนดเกี่ยวกับเรื่องการใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบเอกสารของธนาคาร อีกทั้งใน UCP 600 เองก็มิได้กำหนดให้ธนาคารต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบเอกสารแต่อย่างใด และถึงแม้ว่าทั้งข้อกำหนดใน UCP

³⁴ ดู eUCP Article e5 (e)

600 และ eUCP จะมีได้กำหนดให้ธนาคารต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบเอกสาร แต่เนื่องจากธนาคารเป็นผู้มีหน้าที่ในการตรวจสอบเอกสาร ดังนั้น ธนาคารก็ต้องตรวจสอบเอกสารด้วยความระมัดระวัง ซึ่งการใช้ความระมัดระวังในระดับที่แตกต่างกัน ก็ทำให้ธนาคารมีความรับผิดชอบที่แตกต่างกันด้วย

เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาในการตีความ ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายไทยที่ใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตควรจะกำหนดเรื่องการใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบเอกสารและระดับของการใช้ความระมัดระวังของธนาคารให้ชัดเจน โดยอาจกำหนดว่า “ธนาคารมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังระดับผู้ประกอบการวิชาชีพในการตรวจสอบบรรดาเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับประโยชน์นำมายื่นสำแดง ว่ามีลักษณะและเนื้อความถูกต้องตรงตามที่ระบุไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่”

(6) กำหนดสถานที่ในการยื่นสำแดงเอกสาร

ใน eUCP มาตรา e5 (a) วางหลักว่า “ในการยื่นสำแดงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องระบุสถานที่เพื่อยื่นสำแดงเอกสารดังกล่าวด้วย”³⁵ ซึ่งสถานที่ยื่นสำแดงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ใน eUCP กำหนดให้ระบุเป็น E-mail Address ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาคือ การระบุสถานที่ในการยื่นสำแดงเอกสารเป็น E-mail Address นี้ทำให้เกิดความไม่แน่นอน เนื่องจากเป็นที่อยู่อิเล็กทรอนิกส์ยากที่จะตรวจสอบถึงความมีอยู่ของผู้ส่งและผู้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งหากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกันเกิดขึ้น คู่สัญญาในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์จะไม่สามารถรู้ถึงที่อยู่แท้จริงของคุณค่าได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้เสนอให้กำหนดสถานที่ในการยื่นสำแดงเอกสารเป็นสถานที่ทางกายภาพที่สามารถตรวจสอบได้โดยง่าย

นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ของประเทศไทยเอง ก็ได้บัญญัติให้กำหนดสถานที่ในการรับหรือส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เป็นสถานที่ทำการงานของผู้ส่งหรือผู้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ซึ่งเป็นสถานที่ทางกายภาพ

ดังนั้น ในประเด็นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าในสัญญาที่ใช้บังคับกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยนั้น จึงควรที่จะกำหนดให้สถานที่ยื่นสำแดงเอกสารเป็นสถานที่ทางกายภาพของธนาคารนั้นๆ เนื่องจาก ที่อยู่อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail Address) เป็นเพียงกล่องรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ไม่ใช่ที่อยู่แท้จริงของผู้ส่งและผู้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แต่อย่างใด

³⁵ ดู eUCP Article e5 (a)

อีกทั้ง การระบุที่อยู่ที่แท้จริงของคู่สัญญาในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นี้ จะไม่ทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่มีคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ จนทำให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องการใช้สิทธิทางศาลในการฟ้องร้องดำเนินคดี เพราะคู่ความจำเป็นที่จะต้องรู้ที่อยู่ของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการส่งเอกสารที่ใช้ในการดำเนินคดี

โดยอาจกำหนดในกฎหมายที่ใช้บังคับกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

“สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ว่าจะยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์หรือเอกสารที่เป็นกระดาษ ให้ระบุสถานที่ในการยื่นสำแดงเอกสารไว้ด้วย

ถ้ามิได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ตั้งของธนาคารที่รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์หรือเอกสารกระดาษตามวรรคหนึ่งเป็นสถานที่ยื่นสำแดงเอกสาร”

(7) ข้อกำหนดในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างจากหลักเกณฑ์ใน eUCP

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า อาจมีกรณีที่ข้อกำหนดในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ขัดแย้งกับข้อกำหนดใน eUCP และ UCP ซึ่งใน UCP และ eUCP เองก็มิได้มีข้อกำหนดในกรณีดังกล่าวเอาไว้แต่อย่างใดว่า หากเกิดกรณีดังกล่าวขึ้นจะใช้ข้อกำหนดใดบังคับแก่กรณี

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ในกฎหมายที่ใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ของไทยควรจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการตีความสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ไว้ด้วย เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยอาจบัญญัติว่า “ในกรณีที่ข้อตกลงในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต หรือสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมาย ให้บังคับตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญาเป็นหลัก”

(8) หน้าที่ในการส่งใบแจ้งเอกสารครบจำนวน

เนื่องจาก หน้าที่ในการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์มิใช่หน้าที่ของผู้รับประโยชน์โดยตรง แต่เป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวที่จะต้องส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ธนาคาร ซึ่งข้อกำหนดใน eUCP

มาตรา e5 (c) ได้กำหนดให้ ผู้รับประโยชน์มีหน้าที่ต้องส่งใบแจ้งเอกสารครบจำนวนให้แก่ธนาคาร³⁶

ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า อันที่จริงแล้วหน้าที่ในการส่งใบแจ้งเอกสารครบจำนวนนั้น ควรจะเป็นหน้าที่ของธนาคารมากกว่า เนื่องจากผู้รับประโยชน์ได้เป็นผู้ส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มาให้แก่ธนาคารโดยตรง ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ดังนั้นจึงเป็นการยากที่ผู้รับประโยชน์จะทราบได้ว่า เอกสารต่างๆ เหล่านั้นส่งมาให้แก่ธนาคารครบถ้วนแล้วหรือยัง

ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายไทยที่ใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ ควรจะ กำหนดให้ธนาคารมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้รับประโยชน์ทราบว่าธนาคารได้รับเอกสารตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ครบถ้วนแล้ว โดยให้คู่สัญญาในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์กำหนดระยะเวลาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นำเอกสารมายื่นแก่ธนาคาร

“ให้คู่สัญญาในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์กำหนดวันครบกำหนดยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไว้ในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

เมื่อครบกำหนดเวลายื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคหนึ่งแล้ว หากธนาคารยังได้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไม่ครบถ้วน ให้ธนาคารมีหน้าที่ต้องแจ้งให้แก่ผู้รับประโยชน์ทราบ เพื่อให้ผู้รับประโยชน์ยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใหม่

หากธนาคารได้รับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ครบถ้วนก่อนวันครบกำหนดยื่นเอกสารตามวรรคหนึ่ง ให้ธนาคารแจ้งให้แก่ผู้รับประโยชน์ทราบ และให้เริ่มนับระยะเวลาในการตรวจสอบเอกสาร ตั้งแต่วันที่ธนาคารได้รับเอกสารครบจำนวนดังกล่าว”

³⁶ Article e5

c. “If an eUCP credit allows for presentation of one or more electronic records, the beneficiary is responsible for providing a notice to the bank to which presentation is made signifying when the presentation is complete. The notice of completeness may be given as an electronic record or paper document and must identify the eUCP credit to which it relates. Presentation is deemed not to have been made if the beneficiary's notice is not received”

(9) ความรับผิดชอบของธนาคารในการตรวจสอบเอกสาร

จากการที่ข้อกำหนดใน UCP กำหนดให้ธนาคารผู้ดำเนินการตามเครดิตมีหน้าที่ต้องตรวจสอบเอกสารที่ผู้รับประโยชน์ส่งมาให้แล้วเสร็จภายใน 5 วันทำการของธนาคาร แต่กลับไม่มีข้อกำหนดว่าหากธนาคารตรวจสอบเอกสารไม่เสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวผลจะเป็นเช่นไร

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในกรณีดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรจะมีการกำหนดเรื่องความรับผิดชอบของธนาคารเอาไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเลตเตอร์ออฟเครดิตด้วย โดยอาจกำหนดว่า “หากธนาคารผู้ดำเนินการตามเครดิตไม่ตรวจสอบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้โดยไม่มีเหตุอันสมควร เป็นเหตุให้ผู้สัญญาได้รับความเสียหาย ธนาคารต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย”

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนไม่ได้หมายความว่าในกฎหมายไทยที่ใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์นี้ จะต้องกำหนดรายละเอียดทุกเรื่องเกี่ยวกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ไว้ในกฎหมายฉบับดังกล่าว เนื่องจากสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตอิเล็กทรอนิกส์เป็นสัญญาไม่มีชื่อประเภทหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นจึงสามารถนำเรื่องหลักทั่วไปเกี่ยวกับสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องนิติกรรมสัญญาบังคับแก่กรณีได้ เช่น เรื่องการเกิดของสัญญา คำเสนอ คำสนอง การผิดสัญญา เป็นต้น